

Nr. 34 · Januar 2018 · 19. årgang

Pilgrimmen

Forsidefoto:
Pilgrimen hilser
katedralen i Santiago

Foto: Henrik Friediger

Pilgrimmen

Udgives af:

Foreningen af Danske
Santiagopilgrimme

Redaktion

Henrik Friediger, redaktør (ansvh.)

Agernvej 27, 2830 Virum

Mobil: 2892 1632

mail: redaktionen@santiagopilgrimme.dk

Redaktionsmedlemmer

Henrik Tarp

Tlf.: 2879 0433

henriktarp@ofir.dk

Peter Glunz

Mobil: 2040 1131

peter@glunz.dk

Niels Henrik Lieberkind

Tlf.: 4731 5626

nh.lieberkind@gmail.com

ISSN 1603-2365

Pilgrimmen afleveres

til Nationalbibliografien

Opsætning og layout:

Peter Glunz, Køge, tlf.: 2040 1131

Tryk: Glumsø Bogtrykkeri

Foreningen

Foreningen af Danske Santiagopilgrimme

c/o Sekretariat, Yvonne Riise Kristensen

Baneringen 41, 3660 Stenløse

Mobil: 5354 1019

mail: sekretariat@santiagopilgrimme.dk

www.santiagopilgrimme.dk

Bestyrelsen:

Vibeke Mørdrup, København

Formand, mobil: 2615 7173

Carsten Maegaard, Herning

Næstformand, mobil: 6169 7273

Henrik Friediger, Virum

Ansvarsh. redaktør, mobil: 2892 1632

Troels Beck, Vissenbjerg

Kasserer, mobil: 2066 2649

Tone Kirkeby, Farum

Bestyrelsesmedlem, mobil: 2398 5502

Grethe Dyrby, Skanderborg

Bestyrelsesmedlem, mobil: 4142 0422

Rikke Ærtebjerg, Ballerup

Bestyrelsesmedlem, mobil: 6155 6309

Suppleanter:

Niels Heiberg, Viby Sjælland

Mobil: 2020 1163

Bøje Pedersen, Farum

Mobil: 4119 3410

Enhver udnyttelse af bladets tekster er forbudt i henhold til loven. Undtaget herfra er korte uddrag af artikler til brug for anmeldelse samt til omtale der fremmer foreningens formål. Samtykke til at kopiere bladets tekster i øvrigt kan fremskaffes gennem bladets redaktion. Copyright tilhører forfatterne ligeledes med fotos, der, hvis ikke andet er angivet, er taget af og tilhører forfatterne.

Side: Indhold:

- 2 Kolofon
- 3 Indholdsfortegnelse
- 4 - 6 Glædens bjerg / Tak til Peter af *Henrik Friediger*
- 7 - 18 HÆRVEJEN - fra Hirtshals til Viborg af *Solveig Jagt*
- 19 - 23 Godt hun ikke stoppede... af *Anette Riis*
- 24 - 35 Tosomhed på Caminoen – den portugisiske af *Marie Lau*
- 36 - 39 Friske nybegynder-pilgrimme af *Carsten Maegaard*
- 40 - 49 Camino de Invierno - Vintervejen af *Bøje Pedersen*
- 50 - 53 Et spansk par på Den Danske Pilgrimsrute af *Montse Nieto og Teo Martin*
- 54 - 58 Min egen pilgrimshistorie af *Gitta Bechshøft*
- 59 - 64 En pilgrim rejser hjem af *Jørgen Haffgaard*
- 65 - 69 Under katedralen i Santiago af *Henrik Friediger*
- 70 - 71 Apostlen Sankt Jakob i Vordingborg kirke af *Ole Jelle*
- 72 - 75 Der er forskel på en Camino og en GR-rute af *Carsten Maegaard*
- 76 - 78 San Roque af *Henrik Friediger*
- 79 - 81 Santa Maria de Eunat af *Henrik Tarp*
- 82 - 83 Puente Villarente af *Henrik Friediger*
- 84 - 86 Klokken-to-søstre – Dos Marias af *Niels Henrik Lieberkind*
- 87 Annonceringer af *Bestyrelsen*
- 88 - 89 Fotokollage generalforsamling 2017 i Middelfart af *Bøje Pedersen*
- 90 - 91 Annonceringer af *Bestyrelsen*

Glædens Bjerg

af Henrik Friediger

Glædens Bjerg - Monte do Gozo - kaldes således, fordi det var herfra middelalderens pilgrimme fik det første blik af pilgrimsvandringens mål: Katedralen i Santiago de Compostela med apostlen Jakobs grav.

Middelalderens pilgrimme vandrede som oftest i grupper. En kær sport var det efter sigende, at gruppen gik i opløsning i Lavacolla – ca. 12 kilometer før Santiago – og udviklede sig til en konkurrencesport – hvem kommer først op på bjerget og får det første blik på katedralen? Den hurtigste pilgrim på toppen kunne kalde sig 'LeRoy', konge – som oftest var det sikkert en mand, der havde regnet den ud og havde gemt lidt ekstra kræfter til denne (næst)sidste anstrengelse.

Bjerget ligger der – naturligvis – stadig. Men det er ikke herfra nutidens pilgrimme får det første syn af katedralens tårne. Nu om dage ligger der noget i vejen for udsynet: På en bakke i synslinjen (hvor der før var kålmarker) er der plantet endnu en skov af de fra Australien indførte eukalyptustræer. Denne invasive træsort er indført af økonomiske årsager: Det er et træ, der vokser rapt i Galiciens fugtige og varme klima og giver hurtig profit til skov ejeren. At den så forandrer landskabet ved at fortrænge den naturlige vegetation af eg og kastanje, er en pris, der næppe er nogen, der sætter spørgsmålstegn ved i disse økonomifokuserede tider. Og så må landskabet tilpasse sig den økonomiske realitet – og pilgrimmene finde sig i at få spoleret udsigten fra Glædens Bjerg.

I det hellige år 1989 besøgte den senere kanoniserede polske pave Johannes-Poul II Santiago. Ved den lejlighed rejstes på Glædens Bjerg et imponant monument, hvor man på én af siderne ser paven som apostlen Jakobs efterfølger:

Men hvor er der plads til de mere ydmyge pilgrimme?

Det er der såmænd på et bakkedrag et par hundrede meter syd for Glædens Bjerg. Her er placeret en lille figurgruppe i bronze med to (mandlige) pilgrimme, der hilser katedralen – sikkert kongen og hans nærmeste konkurrent. De hilser overstadigt og værdigt det eftertragtede syn.

Det skal stærkt anbefales at tage den lille omvej hen til dette sted, før du vandrer de sidste små fem kilometer til den gamle by med den betagende katedral – og alt hurlumhejet.

På forsiden af dette nummer af Pilgrimmen er vist en af disse pilgrimme der skuer ud over byen og øjner katedralen. Naturligvis meget anderledes end det var for de rigtige pilgrimme i forne tider. Santiago by har bredt sig med beboelseskvarterer og gevaldige pilgrimshoteller og et anseligt fodboldstadium. Men bag alt dette nymodens byggeri kan man på en klar dag få det første syn af vandringens mål.

Selve figurgruppen er måske ikke det store kunstværk (jeg har forgæves søgt efter navnet på billedhuggeren), men er måske lettere at identificere sig med end det imponante monument på selve Glædens Bjerg: Glæden over at have fuldført sin Camino er for mange af os et bevæget øjeblik og den glæde, som figurerne udstråler er lige til at dele. Som et bjerg af glæde.

Redaktør af Pilgrimmen søges

Den gamle redaktør af Pilgrimmen, Henrik Friediger, der har været med i redaktionen siden 2006 og været ansvarshavende siden nr. 16 i 2009, har besluttet sig for at slutte efter nr. 35, der efter planen udkommer i august/september 2018.

Vi søger derfor en ny pilgrim m/k, der vil tage ansvaret for at levere de to årlige numre af Pilgrimmen – i samarbejde med Peter Glunz, der gerne fortsætter med at sætte bladet op. Og naturligvis i samarbejde med den øvrige redaktion, der også meget gerne må suppleres.

Kort fortalt drejer arbejdet sig om at finde på temaer og emner, der kan tages op, redigere artikler, der heldigvis ofte indsendes uopfordret, opsnuse mulige forfattere fx på de sociale medier eller i dagspressen, egne vandringer, snak med pilgrimme – altså: Holde øjne og ører åbne. Selve redigeringen sker i et samarbejde mellem redaktøren og de enkelte forfattere. Der ud over skal der skaffes gode fotografier til at illustrere artiklerne med. Det sker i et samarbejde med forfatterne. Alt det tekniske – billedbearbejdning og opsætning tager Peter Glunz sig af – naturligvis i en tæt dialog med redaktøren. Vi får også altid læst ekstern korrektur, så man

behøver ikke at være en ørn til retskrivning og kommatering...

Hvis Pilgrimmen skal fortsætte, er det nødvendigt, at nogen vil påtage sig denne opgave!

Interesserede bedes henvende sig til formanden, Vibeke Mørdrup.

Ønsker man at få mere at vide om arbejdsprocessen (som den hidtil har udfoldet sig), er man velkommen til at kontakte Henrik Friediger. Evt. kan man være med til at redigere det kommende nummer i løbet af sommeren og på den måde komme ind i arbejdet.

Tak til Peter

Peter Glunz har i de seneste snart 10 år været foreningens faste ankermand, idet han har stået for sekretariatet. Altid engageret og hjælpsom – og undertiden ivrig og måske lidt for utålmodig – har han sørget for, at holde styr på regnskaberne – ud- og indbetalinger – at medlemmerne betalte kontingentet, nye medlemmer fik 'velkomstpakken', kommende pilgrimme deres pilgrimspas og hvad der ellers ligger af små og store opgaver i en forening, der i hans tid voksede fra omkring 100 medlemmer til de halvdanden tusinde. Derudover har Peter oprettet og vedligeholdt foreningens hjemmeside.

Nu er der kommet ny sekretariatsbestyrer og sekretariatet er flyttet til Stenløse – velkommen til Yvonne Riise – og hjemmesiden er helt ny og moderniseret – tak til Pilo Drescher m.fl. – og Peter er gået på pension. Undtagen – heldigvis - opsætningen af Pilgrimmen, som Peter har lovet at fortsætte med – også under en ny redaktør.

Foreningen har undtagelsesvis flottet sig med en afskedsgave: Den kaffemaskine, der gennem årene har tjent til brygning af

tusindvis af gode kopper kaffe til diverse møder, kunne ikke mere. Derfor besluttede bestyrelsen at give ham en ny – som han straks forsynede med vores smukke emblem. Vi glæder os over, at han dels stadig kan servere en god kop kaffe og hver gang han brygger den kommer til at mindes de gode tider som superaktiv i Foreningen af Danske Santiagopilgrimme.

Vi ønsker dig fred og alt godt, Peter.

HÆRVEJEN - fra Hirtshals til Viborg

På vandring med pilgrimsforeningen ad den danske pilgrimsvej – den nymarkerede rute, der forlænger Hærvejen fra Hirtshals til Viborg og dermed knytter de danske og norske pilgrimsruter sammen – Caminoen mod Santiago og pilgrimsvejen mod nord til Nidaros i Trondheim. Vibeke Mørdrup havde arrangeret og samlet en lille flok på i alt ni pilgrimme til en tur ad de danske pilgrimsveje i det danske sensommervejr.

af Solveig Jagd

Ida, Jette, Irene, Vibeke og Tone har bidraget med dagbogsnotater

Fotos: Solveig, Ida og Bjarne

Hirtshals

Bjesk og stjernes kud - en herlig start på vores vandring på Hærvejen fra Hirtshals til Viborg. Vi var en flok santiago-pilgrimme, der mødtes i Hirtshals i september og begav os ud på en 10 dages vandre-tur på cirka 225 km. Vibeke, formand for foreningen, havde gjort et fint forarbejde med hensyn til at finde overnatningssteder og indkøbsmuligheder undervejs, vi var jo lidt uden for sæsonen. En pilgrim har brug for en seng og noget mad, og det fik vi. Stjernes kuddet faldt til aftenma-

den på en lokal restaurant, hvor vi, trods regn og kølig aftenluft, havde fået bord på terrassen under en markise, hvor vi sad og krøb sammen, mens regnen væltede ned omkring os. Så var tonen slået an. Bjesken, som med stor lokal stolthed brygges lokalt, blev vi budt i rigelige mængder på det forrygende gode Dan-hostel, hvor vi overnattede den første nat. Her var senge og dyner, overdådigt hjemmelavet morgenbord samt smørselv-madpakker til 35 kr. stykket.

Hirtshals-Strandfogedgård ved Rubjerg, 26 km

Vi startede og sluttede dagen i regnvejr, indimellem var der sol og lunt vejr. Det var en smuk vandretur i kuperet terræn. Vi fulgte Henrik Tarps udmærkede rutebeskrivelse. Den hvide mand på det blå skilt ledte os somme tider på rette vej, somme tider på afveje. Det er godt at supplere med GPS og trykte kort. Vi vandrede den korteste og smukkeste vej mod Lønstrup. Men højvandet snød os i den grad, at vi få hundrede meter før redningsstationen blev tvunget til at klatre op over store sten for at komme op til byen.

Der var virkelig langt op, vi måtte kravle på alle 4 (nogen af os) og give en hånd til hinanden. I Lønstrup, som selv i september er en livlig og turistet by med

alskens butikker og supermarked, fik vi et varmt måltid mad og en øl på et af byens mange spisesteder. Madpakkerne fra om morgenen skulle nemlig gemmes til aftenmad, for bortset fra en købmand i Tornby Strand er der ingen indkøbsmuligheder resten af dagen, i hvert fald ikke uden for sæsonen. Herefter var det en sej vandretur i regn og blæst, før vi træt ankom til Strandfogedgård. Stedet kan beskrives kort: Billigt, koldt, enkelt.

Om sommeren og i tørvejr kan man sikkert sidde godt på gårdspladsen. Vi havde kode til døren og betalte 100 kr. via Mobilepay for overnatningen. Kæmpede for at finde plads til vores støvler og regntøj, der fandtes ikke én eneste knage. På plussiden var der varmt vand i bruseren og en termokande med varm kaffe i køkkenet.

Lønstrup – Thise, 22 km

Vi startede igen dagen med at synge "Må din dag gå dig i møde". Vi kom snart derefter forbi det smukke Børglum Kloster. Desværre kunne man ikke komme ind i haven eller klosteret uden at betale entré, og det ønskede vi ikke. Resten af denne dag skulle man være stærk i troen

for at se lyset. Det var vådt foroven og vådt forneden. Som følge af en fejlagtig beslutning ved en skillevej, hvor der, efter vores skøn, burde have været en afmærkning, valgte vi den forkerte vej, og det førte os bogstavelig talt ud i sumpen over åbne, våde marker. Vandet stod ankelhøjt, og der kunne ikke opnås konsen-

Pilgrimslivet

sus om at gå tilbage. Krise. Først da vi stødte på en bred å, som det var umuligt at forcere, vendte de fleste om og gjorde det eneste fornuftige, at gå tilbage til den sidste markering og derfra vælge den anden vej. Hærvejsskiltet stod her et stykke længere fremme, og vi var igen på rette kurs. Hændelsen gjorde indtryk. Det er vigtigt - og bestemt sjovere - at stå sammen, når man er kommet i uføre. Det var himmelsk at nå Pilgrims-herberg Thise Ladegård om aftenen! Værten tog imod 9 druknede mus og

stak os en øl, viste os op i 2 møblerede lejligheder med enkeltsejle, eget spisekøkken og varme i gulvet på de dejlige badeværelser. Her kunne de våde støvler stå til tørre. Fantastisk! Vi købte derefter ind til aftensmaden i den lille by Manna, få hundrede meter fra herberget. Der blev lavet lækker mad, drukket vin og fortalt historier. Alle kunne nok mærke den friske Vendsyssel-luft i kinderne og sov godt. Det er et herberg, som varmt kan anbefales. Der er også rum med køjer.

Thise – Hune, 17 km

Langsomt forlod vi den lavtliggende, fugtige egn med de vandrige åer. Solen kom frem og det blev en fin, varm vandredag. Vi gik vestover, mod Hune, igennem den smukkeste klithede og plantage. Da vi ankom til sognegården/pilgrimsherberget ved Hune Kirke, blev vi budt hjerteligt velkommen. Herberget er nyindrettet til formålet på sognegårdens loftsetage. Der findes madrasser til 10 personer samt et fint spisekøkken. I stueetagen er der 2 ba-

deværelser. Vi fik endda lov til at tilbringe aftenen i sognegårdens møde-og festlokale. Da det var søndag næste dag, blev vi inviteret til gudstjeneste i Hune kirke, måtte dog takke nej, da vi skulle tidligt af sted. Pris 100 kr. for overnatning per person. Et virkelig dejligt sted. Hune har alt, hvad en pilgrimsvandrer har behov for udover et godt logi. Supermarkeder, butikker, restauranter. Vi kunne ikke stå for fristelsen til at gå på fiskerestaurant om aftenen, og der faldt igen et par stjerneskud.

Hune – Trandum, 26 km

Første morgen uden regn, jubii. Det var altså skønt ikke at starte i regntøj. Det blev en rigtig smuk vandredag gennem klithede og klitplantage med lyng, lav og utrolige mængder af svampe, lang udsigt og høj himmel. Efter 10 km's vandring nåede vi den smukke lille Rødhus Kirke, kaldet kirken ved verdens ende. Lidt historie:

”Skæbnen var ofte tung for beboerne i Rødhus op mod år 1900. Omkring år 1500 satte sandflugten ind, og det blev en katastrofe for specielt Hune Sogn. 100 år senere betød dette en total udslættelse af sognets sydlige del, herunder Rødhus. Rødhus kom først på landkortet igen i 1648, da ”Det røde hus” blev byg-

get til kornmagasin. Det var i skudehandlens tid, og kornmagasinet blev dengang betragtet som et tegn på nyt liv. Siden hen har mange i Rødhus derfor holdt deres huse i den røde farve.

Det var et savn ikke at have en kirke i nærheden, når de trange tider stod for døren. Derfor blev Rødhus Kirke opført i 1913 for den nette sum af 12.767 kr. inklusive inventar, der til dels blev skaffet ved indsamling og statsstøtte. Grunden blev skænket af gdr. Jens Andreas Olsen, og arkitekten var Valdemar Schmidt fra København. Sidstnævnte tegnede bl.a. også 4 andre kirker i Nordjylland, f.eks. Lønstrup Kirke. Til byggeriet blev der nøje udvalgt håndstrøgne munkesten, som også blev brugt til stenalteret.

Man hensættes til fortiden, når man besøger Danmarks anden mindste kirke, Rødhus, idet kirkerummet kun belyses med levende lys. Dog er det lille harmonium, der indtil 1982 fyldte kirken med toner, blevet erstattet med et elektrisk drevet orgel. Rødhus Kirke blev renoveret i 2008”.

Et idyllisk og historiemættet sted at holde en pause, og der er bænke foran kirken.

Efter 15 km, inde i plantagen, fandt vi et skønt shelter-område med borde, bænke, grill og rindende vand. Et herligt frokoststed, og det var tilmed solskin. Godt trætte efter 24 km' s vandring kom vi ud af plantagen og måtte konstatere, at vi måtte gå 2 km i den ”forkerte” retning i forhold til ruten for at komme til overnatningsstedet, Tranum Kursuscenter. Det viste sig at være anstrengelserne værd. Sikke en service og forplejning. 2-sengs værelser med eget bad. Der var opholdsstue og køkken til pilgrimme – vi lod dog den ualmindeligt venlige vært servere et godt aftensmåltid

i den fine spisestue. Næste morgen var der morgenbuffet og mulighed for smørselv-madpakker. Alt til en rimelig pris, som jeg ikke lige husker.

Tranum Strand – Fjerritslev, 23 km

Igen en morgen med regn og Vesterhavsblæst, uf. Dertil viste afmærkningen en pløret vej, der førte over marker med kreaturer samt en stor tyr - vi gik en mere sikker omvej på 300 meter og fandt stien igen. Regnen stoppede, og solen kom frem. Vandringen førte os gennem Nøddedalen, som er fyldt med Hasselnød, og om sommeren Hvid Anemone og Storblomstret Kodriver. Så speciel og meget smuk. Turen gik derefter gennem Svinkløv Plantage, hvor vi tog for os af naturens spisekammer. Det bugnede med brombær, tyttebær, enebær, svampe, nødder og havtorn. Vi holdt hvil og nød udsigten over Jammerbugten og så svalerne samle sig i store flokke. Det var i sandhed en smuk dag. Vi overnattede i Jammerbugt Idrætscenter og spiste godt på Fjerritslev Kebab House. Værelserne var fine, kaffen var fri og værterne meget venlige.

Fjerritslev – Løgstør, 18 km

Efter morgensang gik det videre gennem et smukt landskab til Husby Hole mellem Skerping og Skræm. Her er en bakke og en hulvej, der til sammen danner Husby Hole. "Der står man midt i danmarkshistorien – sat helt tilbage til 1441 – for netop da, og præcis i disse omgivelser, kastede hundredvis af nordjyske bønder sig ud i et drabeligt opgør med tidens undertrykkere: Adelen og kongemagten". Her, med udsigt til Limfjorden, holdt vi en dejlig pause, der var nemlig borde og bænke samt toiletter. Det blev en dag med fire årstider: Regn og blæst, hagl og sol. Regnslagene røg af og på i ét væk. Landbrugsland var det, med korn, majs og solsikker. Pludselig kunne vi se Aggersundbroen, wauw!

Da vi nåede broen, gik klappen op, og 3 flotte skibe fra Flåden sejlede igennem. De havde kurs mod Lemvig, hvor der forresten var Krabbefestival i 2 dage. Vi fandt ly for vejret i Bondestuen i Aggersund, hvor vi spiste vore medbragte madpakker. Der var stadig langt til Løgstør, men vi tog os tid til at købe ind til aftenmaden i den lokale Netto. Vel fremme på Løgstør Camping fik vi en meget ven-

lig modtagelse og en luksushytte. Ida fik besøg af en kusine, hun ikke havde set i 25 år, hun havde fulgt vores vandring på Facebook. Vi havde desværre ikke tid til at tage imod hendes invitation til aftenkaffe, vi skulle planlægge næste dag og tidligt i seng.

Løgstør – Hornum, 20 km

Vi startede med en bytur gennem Løgstør og fandt derefter Himmerlandstien/Pilgrimsruten. Her så vi for første gang vores muslingeskal samt St. Olavmærket. En del af ruten forgår på den nedlagte jernbanestrækning. Landskabet var flot, også hampmarkerne, og der var borde og bænke som perler på en snor. Undervejs plukkede vi æbler og mirabeller samt en stor støvbld. Vi havde heldigvis svampekyndige Jette blandt os, så det hele blev mikset til en dejlig panderet om aftenen, suppleret af hvad der kunne købes i den lukkede butik på Campingpladsen i Hornum: En dåse tomater, ris og heldigvis øl. Vi blev mætte. Vi fik som altid en flot modtagelse. Der stod en kurv med vin og kaffe parat til os, og en "fastligger" viste os med stor iver og hjælpsomhed tilrette og hjalp os med den lille handel i butikken.

I midten af august 2018 arrangeres en vandring ad Hærvejen fra Frederikshavn til Viborg. Der kommer mere information herom på foreningens hjemmeside: **Santiagopilgrimme.dk**. Interesserede kan dog allerede nu kontakte Vibeke Mørdrup for nærmere information og tilmelding.

Hornum – Testrup, 22 km

Den smukkeste morgen i 100 år, og vi lever. Vi havde sovet ualmindelig godt, der var høj sol og 7 grader. Vi gik meget tidligt og så mosekonen brygge. I Hornum har man lavet café i en af de gamle stationsbygninger, i andre bygninger var der lokalhistorisk arkiv og jernbanemuseum. Det forlyder, at der måske også kommer et pilgrimsherberg.

Himmerlandsstien førte os til Års, hvor vi købte ind til aftensmad og morgenmad. Videre gik det i gedigent regnvejr til Testrup. Vi holdt et hvil i den smukke kirke, nød stilheden og sang vores pilgrimssang. Sluttede af med at putte lidt i kirkebøssen.

Derefter var der, meget overraskende, kun 150 m til Testrup Gamle Skole, som er pilgrimsherberg. Efter indkvartering tilbragte vi en fantastisk aften i selskab med frivillige fra kirkens menighed. Der blev budt på kaffe og tærte ledsaget af billedfremvisning, foredrag om kirken samt klosteret og udgravningen af det gamle hospital. Der laves mange aktiviteter for de 175 sognebørn, f.eks. fællesspisning, julefest, vandreture og meget andet. De frivillige har også lavet shelter, bålplads og legeplads. Imponerende. Det besøg glemmer vi ikke lige med det samme.

Testrup – Skals, 25 km

Efter morgensangen begav vi os af sted mod Skals i solskinnet. Dagen bød på smuk vandring på Himmerlandsstien gennem hede- og landbrugsområder med mange køer, heste og får. Skals station er nu lavet om til café og B&B. Overfor ligger kroen, og det var her vi skulle bo på 1. sal. Efter indlogering spiste vi på

caféen, dagens ret var hakkebøf med tilbehør for 55 kr. Det var længe siden, vi havde fået så mange kartofler, og der var sovs til. Uhm. Det krævede en rød Tuborg eller to.

Skals - Viborg, 25 km

Sidste vandringsdag. Nu var vi kun 3 pilgrimme tilbage. Løbende havde de øvrige 6 forladt gruppen, nogle på grund af skader, én skulle tilbage på job, andre hjem til familiebegivenheder. Der blev sunget morgensang som sædvanligt, det var en smuk morgen, og med ro i sindet begav 3 seje kvinder sig af sted ad Himmerlandsstien. Løgstrup var et oplagt sted for eftermiddagskaffe, så den nød vi her sammen med velfortjente basser. Ved ankomsten til Viborg fandt vi ved hjælp af god skiltning nemt frem til Domkirken og derefter pilgrimsherberget, Danhostel Viborg. Efter et tiltrængt bad gik turen direkte til København for de 3 sidste vandringskvinder. Vi kunne godt have tænkt os en overnatning og en ekstra dag i den skønne by, det var der ikke tid til denne gang. Men vi kommer igen, Viborg. Måske allerede i 2018.

Godt hun ikke stoppede...

I marts 2016 havde forfatteren til denne artikel, som nogen måske husker, en noget udfordrende Camino med kulde, regn, ensomhedsfølelse og mæthed af Caminoen generelt – og derudover iblandet arbejdsmæssige kvaler i Danmark – (se Anettes artikel i Pilgrimmen nr. 32 side 6-9). Her følger fortsættelsen...

af Anette Riis

Med lidt blandede følelser og en rigtig grim virus i bronkierne lettede flyet så alligevel igen mod España i påsken 2017. Etape 3 – den sidste del ind mod Santiago de Compostela af Camino del Norte måtte jo nødvendigvis gås færdig; selv om sidste års etape stadig sad godt fast i kroppen; og ikke kun på en positiv måde.

Det var derfor med denne oplevelse kraftigt i hu, at jeg besluttede alligevel at prøve til endnu engang. Dette var således min 7. Caminovandring siden 2011, hvor jeg først startede med at vandre Leon – Santiago, året efter fra Saint Jean Pied de Port til Leon (så var den franske vej gennemvandet). Derefter de to næste år Porto – Santiago og derefter to etaper af Nordruten, der foreløbig endte i Gijón sidste år.

Et heldigt møde

På min første vandringsdag i år var jeg så heldig at møde et venligt jævnaldrende østrigsk ægtepar. Vi fulgtes ad den første dag, og det føltes virkelig rart med selskab, samtidigt med at mit tyske fik en god opdatering. Vejret var heldigvis lunere og mere tørt end sidste år.

Den østrigske mand var lidt ældre og gik lidt langsommere, hans kone var af den "østrigske prototype": Energisk, hurtigt, sund og vandrede hurtigt og ubesværet som en anden bjergged. Det passede mig fint. Om morgenen kunne jeg frisk lægge ud i det hurtige tempo sammen med konen – jeg kunne gå midt imellem dem, når jeg trængte til ro og til at gå alene – og bagest med manden, når jeg blev lidt træt og bare skulle underholdes. Det blev jeg så også. Han var gået på pension for et par år siden, og det havde – som for manges vedkommende – ikke været nemt. Han havde været selvstændig i mange år og rejst meget, så der var virkelig meget at fortælle om!

Nu lyder det, som om vi fortsatte med at gå sammen. Det gjorde vi så også. Først spurgte jeg åbent, om det var ok, at jeg slog følge med dem – og det var det. På tredjedagen prøvede jeg den med at "fisk og gæster lugter på 3. dagen, så der skal de 'smides ud' ". Ægteparret trak høfligt og pænt på smilebåndet og tilkendegav,

at det udtryk kendte de ikke – og at jeg var velkommen til at gå videre sammen med dem. Nu var vi ligesom blevet en caminofamilie (det bliver man faktisk ofte ret hurtigt).

Luksuspilgrimme?

Hvad også bandt os sammen var lysten til at undgå de stadigt lidt kolde herberger og i stedet finde hostels og pensioner. Efter en lang dags vandring var det enormt hyggeligt at sidde sammen på de gode overnatningssteder og tjekke passende overnatningssteder ud til den efterfølgende dag. Jeg opdagede, at Caminoen for mig blev ”spiselig” igen på denne måde – den større komfort og eneværelserne blev ”guleroden” efter de daglige 20-25 km i det hårde terræn.

Meget heldigt kom på dette tidspunkt på Facebook netop en diskussion om, hvorvidt ”hotelpilgrimme” nu også er ”rigtige pilgrimme”. Jeg blev lidt hed om ørerne; følte mig lidt som en snyder. Heldigvis var min virus og hoste der stadig; det kunne retfærdiggøre min mangelighed. Jeg ville jo nødig holde en hel sovesal vågen, tænkte jeg.

Som om det ikke var nok, måtte vi endvidere to gange hoppe på en bus for at nå frem! Uha, tænkte jeg, og mærkede mine gamle principper flagre i vinden. Men – det føltes rart og meget mere overkommeligt, og jeg besluttede, at jeg allerede havde ”afsonet” så rigeligt, så det var ok at vælge den lette løsning indimellem.

Endvidere havde jeg begrænset tid – skulle jo hjem og passe mit nye gode job, som jeg var så ekstrem heldig at finde lige inden afgang mod Caminoen.

Parret og jeg hyggede os på de 12 vandre-dage sammen – talte med en del andre pilgrimme, spiste gode menuer – alt var godt. De sidste dage, hvor Camino del Norte møder den franske rute, gik jeg enten helt alene eller mellem parret. Jeg havde hørt nok om fantastiske arbejds-erfaringer – og jeg synes også, at parret skulle have lidt ægteskabelig ro. Derudover var det nu igen ok for mig også at gå alene; jeg var kommet over ”forladdhedsfølelsen” fra påsken 2016. Jeg var det østrigske par meget taknemmelig; hvilket jeg dagligt udtrykte. De havde deres del af æren for, at jeg nu heldigvis kunne nyde min spanske vandring, kulturen osv.

Ind på den franske vej

De sidste 100 km af ruten var som vanligt præget af festglade Camino Light-spaniere, og stemningen steg euforisk for hvert skridt. Det har tidligere generet mig en del, fordi jeg jo syntes, at jeg var ”en mere ægte pilgrim” med de mange kilometer og naturlig rygsæksmerte i kroppen. Denne gang kunne jeg dog smilende iagttage de glade pilgrimme i alle aldre. Nu tog de jo så heller ikke lige min plads op på et herberg; det er nok også en del af forklaringen.

Foran katedralen i Santiago følte jeg mig stærk og glad! Yes, så var også Camino del Norte fuldført; med ibrugtagning af diverse selvvalgte behagelige hjælpemidler.

Efter en hyggelig afskedsmiddag i Santiago med det østrigske par og et par andre Camino-venner, havde jeg heldigvis lidt tid for mig selv i mit elskede Fisterra ved havet.

Fisterra

Mågejubel og glade pilgrimme bød mig velkommen. For mig føles det som mit andet hjem – og jeg må altid tilbage dertil. Jeg var endda så heldig at møde forfatteren Manolo Link, der bor i Fisterra og bl.a. har skrevet en fin lille roman om sin egen Caminovandring, hvor han i sin tid mødte sin irske nuværende kone. Jeg stødte på romanen første gang jeg var i Fisterra, hvor den stod på herberget "Albergue del Sol y de Luna" og kom med som min strandlæsning.

Jeg nød som vanligt stranden, roen og eftertænksomheden i Fisterra, samlede mine muslingeskaller på stranden med det hvide sand.

We did it

Tilbage med bussen til min sidste hotelovernatning i det lille fine – og rimeligt billige – hotel Garcas ved Lavacolla, lufthavnen ved Santiago de Compostela. Jeg vælger ofte dette hotel og kan anbefale det, når man flyver tidligt om morgenen. Hotellet ligger i kort gåafstand til lufthavnen.

Men Gud bedre det – sikken en larm, der var på hotellet, da jeg trådte ind. Et kæmpe selskab af højthvinende fyldige amerikanske kvinder med kufferter, opsat hår, manicure og pæne sko. "We did it – we did it", var deres konstante ekstatiske udbrud, som rungede på hotelgangene. De havde så sammen gået de sidste

Pilgrimslivet

100 kilometer af Camino Francés uden bagage og med fine hotelovernatninger....

endnu ikke oplevet Botafumeiroen... Så mon ikke...?

Jeg løftede brynene, rystede på ægte pilgrimsmanér lettere spottende på hovedet, indtil jeg smågrinende for mig selv måtte erkende, at jeg jo i virkeligheden ikke var ret meget bedre – jeg manglede sådan set bare at få transporteret bagagen og få sat håret op, og så gå endnu færre kilometer pr. dag. Men sådan bliver det nu ikke, tror jeg i hvert fald ikke....

Om jeg så vender tilbage i 2018, tænker I jo nok... Det kan da godt være. Jeg mangler jo fx stadig at gå fra Santiago de Compostela til paradiset Fisterra – og der er vel hoteller undervejs :-))

Og tro det eller ej – jeg har besøgt katedralen i Santiago ret mange gange; men

Jeg ønsker Jer alle nogle suveræne og lærerige Caminoer – I vender jo som jeg sikkert tilbage, og er måske også "addicted" som jeg. Skidt med det; Caminoen har det med at "gå i blodet", vi ved det jo godt, og lever fint med det – ligesom omgivelserne helt automatisk spørger: "Hvor skal du så gå næste år?"

Husk: Vi vælger selv vore Caminoer; ingen er mere "rigtig" end andre – og hvis vi føler os som pilgrimme i hjertet, så mener jeg – at så er vi det, uanset form og indhold. (Det skrev jeg i øvrigt en lille tekst om i sidste udgave af Pilgrimmen).

BUEN CAMINO TIL ALLE I NUVÆRENDE ELLER KOMMENDE PILGRIMME!

Tosomhed på Caminoen – den portugisiske

Caminoen finder på finurligste vis plads til tosomheden gennem alt fra strabadser til sovesale. En camino er en gave til kærligheden.

af Marie Lau

Denne camino er særlig for mig. Kaldet fra Caminoen fik jeg for atten år siden, men først for et år siden kom jeg af sted første gang - med min teenagedatter. Allerede syv måneder senere drog jeg af sted igen – alene (se Pilgrimmen nr. 33). Nu er jeg her for tredje gang på bare et år. Klar til at starte på Camino Portugues fra Porto i et selskab med meget dyb betydning i mit liv: Min mand – min Tarzan. Forude ligger mange timers snak. Min jordbundne totaktsmotor af en mand har stillet alle de skeptiske spørgsmål om hvad det særlige skulle være ved Caminoen? Hvad adskiller denne her vandring fra alle vores andre vandringer i Danmark, Italien og Mallorca? Det vil Caminoen selv vise dig, tænker jeg, da jeg løber tør for bare nogenlunde forståelige, fornuftige forklaringer.

Ankomst Porto midt om natten

Og det gør den, allerede første nat, da vi lander i Porto - forsinket og for sent til sidste metro. Klokken når at blive halv to om natten, før vi står i en mørk gade foran et donativo-albergue. På forhånd har jeg en aftale om, at vi må ankomme sent. Men SÅ sent? Porten er låst. Indeni tvivler jeg, da jeg ringer op til telefonnummeret på døren.

Men så får jeg hospitalero i røret, som søvndrukken lover at være der ti minutter senere. Min mand måber over dette første møde med Caminoen: Et menne-ske, som frivilligt ofrer sin nattesøvn for at køre herover og hilse os to fremmede pilgrimme varmt velkommen. Som spørger nysgerrigt til vores Camino, mens han går i gang det smukkeste "stempel" nogensinde: Håndmalet her midt om natten med sikre, tålmodige strøg. Jeg falder spændt i søvn i tryk forvisning om, at Caminoen vil vinde min Tarzans hjerte.

Kilometers camino og camping *Dag 1 Porto til Angeiras 22 km*

Komplet uforberedte på Portos skønhed, løber tiden fra os her første vandredag, mens vi slentrer fem timer rundt i de små gader og nyder de kakkelmønstrede huse. Pling er klokken forbi 13, før vi sætter kurs ud af byen ad den omvej, John Brierley har beskrevet langs Rio Douro. Planen er en kort første etape på 10 km med overnatning i Matosinhos. Min mand har nemlig været nødt til at købe nye sko en uge før afgang, fordi hans elskede vandresko pludselig skulle igennem en større reparation. Nogen walk in the park bliver denne første etape dog langt fra. Solen bager, og en strid vind slår imod os, da vi når til Atlanterhavets vidder.

Vi er mere end parate til hvil, da vi når Matosinhos klokken 16:30. Kun for at finde ud af, at her intet albergue er, at hostallet er fuldt booket, og billigste hotelværelse koster 1892 kroner for to personer.

Well... Den hjælpsomme dame på turistkontoret fortæller os, at nærmeste overnatning for pilgrimme er Camping Orbitur i Angeiras 12 kilometer længere fremme. Jeg har læst om pladsen hjemmefra og klart besluttet, at camping og camino ikke rimer for mig. Jeg elsker natur og åben himmel, men har simpelthen aldrig forstået campingkonceptet. Nå. Men man har åbenbart et standpunkt, indtil man uden varsel får fordoblet dagens distance. Eller noget... Kilometervis af boardwalks venter os, så langt øjet (og tålmodigheden) rækker. Vi snakker om forventninger: Hvordan for faste forventninger kan gøre det svært at tage imod det, livet nu engang sender os.

Hjemmefra har jeg læst Erik the Pilgrims beretning fra Costaruten og 'tsk'et' af hans brok over vind og sand. Nu forstår jeg... Vinden fortsætter uforpustet og solen går ned, mens vi traver boardwalk efter boardwalk. Mit atlantehavssøre er næsten bedøvet, da vi i skumringen endelig når frem til Camping Orbitur.

Jeg tror vitterlig, jeg hørte en engel, da vi åbner døren til campingens reception, og bliver mødt af et begejstret: "Aber was kommt da? Gemüde pilgern! Herzlich willkommen!!!" Jeg synker udmattet og omfavnet ned i sofaen og lover, det var den tryggeste, hyggeligste nat i vores mikrohytte under fyrretræerne og stjernerne.

Os selv og verden

Dag 2 Angeiras - Pedra Furada 31 km

I dag venter en rute, vi ikke kender meget til. Efter de første kilometer ad endnu flere boardwalks og stadig i sol og vind, er vi parate til at sige farvel til det kendte og vælge den mindre trådte sti: Forbindelsesruten mellem Costa-ruten og den centrale rute, som vi ikke har nogen viden om. At stå over for en mere ukendt vej minder mig om dengang vi mødte hinanden: Vi havde tre børn med hver, og gik lykkeligt uvidende ind på de sammenbragte familiers sti. Her på Caminoen gør vi instinktivt, som vi også gjorde dengang i det sammenbragte cir-kus: Skaffede os viden: Hvor har andre gået før os? Hvad kan vi vente af vejen? I Vila do Conde spotter jeg en tysker på den velkendte gule guidebog. I den er der helt som håbet en tegning af dagens forbindelsesrute, og af sted med os.

På en trappesten nyder fem katte solens bagen og hinandens selskab. Pludselig opdager vi, at der er seks, ikke fem. Den sidste ligger lidt fra de andre, vendt mod flokken. Gad vide, hvad historien er? Jeg mindes vores opgave med at danne en sammenbragt søskendefolk ud af to meget forskellige trekløvere. Et nyt fællesskab med plads og rum også til de gamle familier og relationer. Om vigtigheden i at få alle med.

Aftenen ender hos Antonio i den lille flække Pedra Furada. Han driver en lille restaurant, som er anbefalet i Guide Michelin. Ved siden af har han indrettet et pilgrimsværelse til fire. I dag det sikre ly for os – plus Chris og Dave fra Australien. Chris er udmattet og sover fra om eftermiddagen. Hun kæmper med balancen, fordi hun mistede sin ene storetå som barn. Dave har båret sin egen plus hendes rygsæk den sidste halvdel af turen i dag. Han gjorde det samme i går. Han er på Caminoen for at opfylde den caminodrøm, hans kone har haft siden sin tid på universitetet. Smukt at blive vidne til en mand, der helt konkret hjælper sin livsledsager med at bære hendes byrde. Om aftenen deler vi en suveræn lækker middag med Dave i restauranten, som til vores store glæde er helt fair i pris. Dave er en karismatisk mand, som med malende beskrivelser tager os med til sin frugtfarm. Da aftenen er gået, går det op for mig, at jeg har lyttet en hel aften. Og at jeg plejer at være Dave. Det er jeg pludselig ikke sikker på, at jeg gider være mere. For sikke fantastiske fortællinger, verden rummer, når ellers jeg tier stille længe nok til at høre dem. Måske er det sandt, hvad folk siger, at der er en grund til, at vi har to ører men kun én mund.

Mit hjem er hvor mit hjerte er **Dag 3 Pedra Furada – Lugar de** **Corgo 32 km**

Fra jeg vidste, at jeg ville få min Tarzan med på Caminoen, har jeg tænkt over hans rolle som novice og min som læremester. Den rollefordeling stod helt klar. Eller, jeg mener, det gjorde den indtil vandreturens virkelighed rammer mig i dag.

Nu er vi nemlig ude på lange etaper på Portugals berømte brolagte gader og stier med toppede brosten. Jeg nyder synet af dem, men mine fødder føles, som om de har fået tæsk med en kødhammer natten over. Da jeg i juni gik Primitivo på egen hånd, var der ingen ende på hvor Pippi jeg var. Nu min mand er her, har jeg en bred skulder at læne mig mod. Jeg giver mere slip. Jeg mærker min krop mere. Og ja, jeg piver mere. Hvilken ynkelig læremester.

Ud på eftermiddagen vil jeg gerne have en tidshorisont, og 'suttekluden' alias vores medbragte mobil hives frem. Bittert må jeg erfare, at tidshorisonter kan spænde ben for mig lidt på samme måde som faste forventninger: Google maps kender åbenlyst intet til Caminoen. Det ene øjeblik er der 5,9 km tilbage. To km længere fremme siger den pludselig 6,2 km. Her står det klart, hvor meget energi, jeg egentlig binder i forventninger, og hvor urimelig jeg bliver, når jeg ikke ved, hvad der venter.

Men kilometers eder og forbandelser senere står vi her: Ved en lille tilgroet havesti op til Casa Fernanda. Her bor Fernanda med sin mand Jacinto og deres datter Mariana. Plus et skiftende antal pilgrimme året rundt. Vi får dagens sidste to senge. Velfortjent synker vi ned i havens dybe lænestole, mens Fernanda forkæler os med tapas fra sit turkiske udekøkken. Familiens fire skøre hunde tosser energisk rundt. Den ene er blind, men i selskab med de andre klarer den sig. Tænker lidt på vores 'hvalpeflok' derhjemme. Og på den usigelige glæde det er at se dem hjælpe hinanden på samme vis, når de på skift er 'blinde', som teen-

agere nu engang kan være. På værdien i at have en familie, der har din ryg, uanset hvad du kæmper med.

En time efter os ankommer to udasede hollandske venner. Vi afgiver vores senge til dem, og får til gengæld dobbeltsengen midt i haven, som Fernanda straks går i gang med at hygge op med tæpper og lys og læ. Fernanda kalder os ind til middag i familiens eget køkken. Hun har aldrig gået en camino, men har et hjerte for pilgrimme, der giver mig kuldegysninger. Det er, som om hvert ord bliver til et blødt kram i hendes mund, som hun sidder der for bordenden: 'The Camino is all about love and about being grateful to life. Every step you take, take it for all the ones, who are not able to walk. Be grateful that you are able to walk the Camino. Put love in each step. That's what it's all about'. Jeg mærker, det er her, jeg bor. Her, tusindvis af kilometer hjemmefra,

har jeg min portugisiske familie. For hjem er hvor mit hjerte bor.

Hvad der sker herefter, er så vidt jeg husker, noget med hollændernes humor, portugisisk portvin og festlige fælles-sange fra hele verden. Alt sammen drevet frem af Jacintos smittende energi og eukalyptusshots. Tro det eller ej, ender vi med luftguitar, dørs slag på hovedet og en kost som mikrofon til discodans på køkkengulvet. Glemte er de stakkels pilgrimsfødde, da vi på toppen af et øjeblik kryber i havesengen.

Et bjerg af bekymringer

Dag 4 Lugar de Corgo til Rubiaës 32 km

Hanen vækker os klokken halv seks. Tid til en ny dag. Vi lister af sted ud i mørket. De gule pile sover endnu, og vi skærper sanserne for at finde vej. Tænker over hvilken forskel opmærksomhed egentlig

gør. Og hvad det handler om: At når du lukker noget ned, for eksempel en sans, bliver der plads til fokus på noget andet. De andre sanser vinder styrke. Men så er vi heller ikke klogere! For pludselig er vi blevet væk. Baglæns med os til sidste kendte gule pil. Her får vi opklaret, hvad der er sket: Netop her tændte en automatisk gadelampe, stjal vores opmærksomhed, og bling – væk var vi. Vigtig erkendelse, også derhjemme: Hvad stjæler min opmærksomhed? Og hvad er konsekvensen, hvis jeg lader livets tilfældige gadelamper styre mit fokus?

Etapen i dag ved vi lidt om: Det er noget med en stigning. Vi kan ikke se den. Vi ved ikke hvor eller hvornår den kommer. Men vi ved, at den venter os. Dagens bjerg fylder i bevidstheden, og det er, som om det vokser en meter for hver meter, vi går. Spændingen stiger ved hvert sving, og vi undres og lyser lettet op, efterhånden som det ene flade, slyngede stykke åbenbarer sig efter det andet. Først syv kilometer før Rubiães står vi ved foden af opstigningen. Ingen har fortalt os om dens skønhed: Barbapappaformede klippestykker ligger spredt op gennem skoven, en finurlig sti, der vækker barnet og bjerggeden indeni på fineste vis. Dagen minder mig om Mark Twains berømte ord: "Bekymringer har jeg haft mange af i mit liv. De fleste blev dog aldrig til noget". 'Bjerget' i dag var i hvert fald ikke bekymringen værd. Måske jeg skal tage et kig på hvilke andre bjerge, der ikke er bekymringen værd?

De hollandske venner dribler ind på aftenens restaurant, og vi deler endnu et sjovt pilgrimsmål tid.

Fæstningsværker og fællesskab

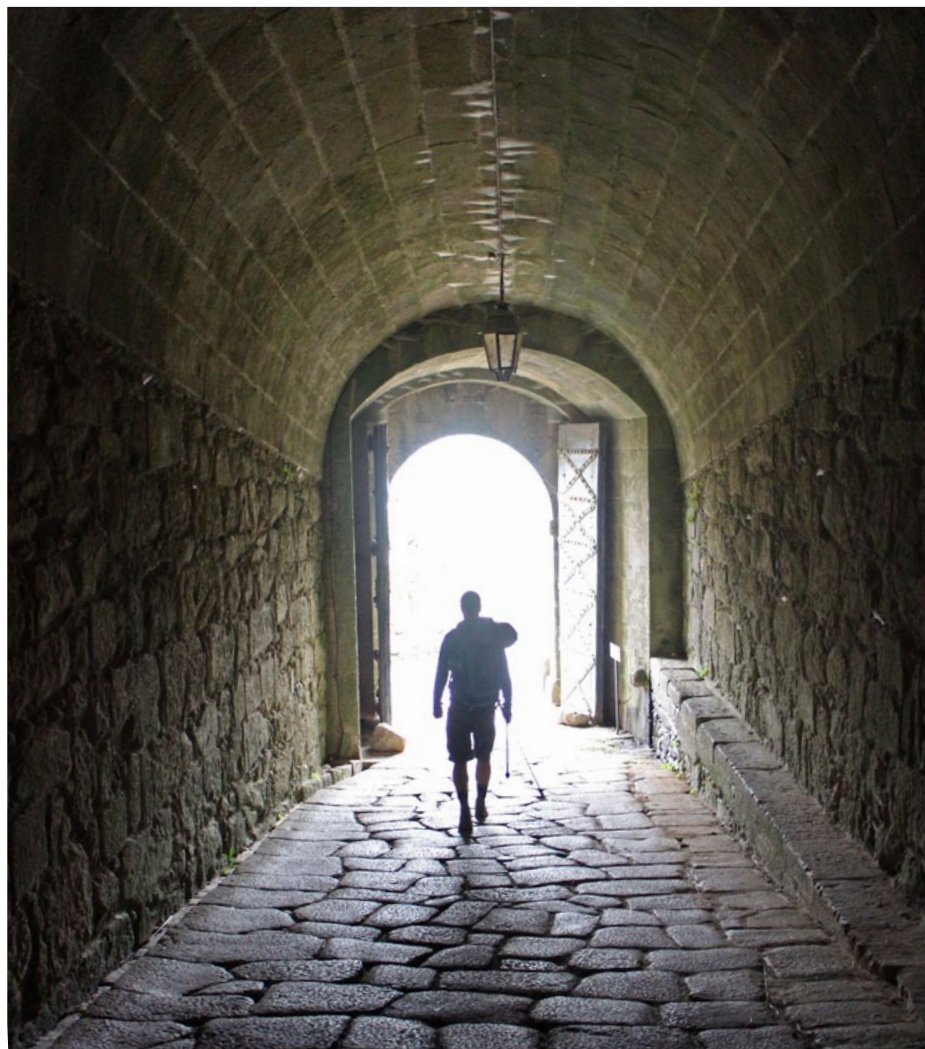
Dag 5 Rubiães til Tui 20 km

Vores fællesskab på Caminoen forbløffer mig. Vi er to i det her. Vi er et hold. Fra dag ét har det stået klart, at Caminoen har vundet Tarzans hjerte, helt som jeg håbede. For hver dag har vi valgt et samtaletema – i dag er temaet vores parforhold. At være på vejen – sammen – åbner nye døre i samtalerne. Og bringer minder om fælles oplevelser, smukke som svære. Vi får vendt en gammel ostemad, som har lugtet i rygsækken ind imellem: Hvorfor tog jeg alene af sted på Caminoen sidst? Hvorfor blev det 'jeg', når 'vi' var muligt, og vi begge elsker at vandre? At tale om det svære her er lidt mindre svært. Det er som om sanseindtrykkene skyller sjælen igennem.

Fordybet i samtale når vi til Valença, sidste by inden vi skal krydse grænsen mod Spanien. På vej gennem denne by, vi intet kender til, opdager vi en gammel mur med en tunnel i. Det er en omvej, men vi tager den. Muren er metertyk, og vi opdager, at det er en gigantisk fæstning, vi har fundet en lille vej ind i. I midten ligger hjertet af byen – rar, særlig, kringlet og charmerende. Kontrasten mellem det stenhårde ydre og det elskelige indre er slående.

Jeg tænker tilbage på alle de forsvarsværker, vi havde, da vi mødtes. På hvor indædt vi forsvarede hver vores bastion. Hver vores familiekultur. Hver vores valg, hvor dumme vi end godt vidste, de var.

Og jeg glædes over alle de veje, vi fandt ind til hinanden. Over alle de gange, de vi har vovet at åbne de mentale porte for den anden. Og især over, at vi er her. Sammen. Nu.

Uden hjerte intet hjem

Dag 6 Tui til Redondela 36 km

Der er flere slags tosomhed på Caminoen. Her i morgenmørket møder vi de hollandske venner igen. Den ene stavrer svedigt foran, den anden går med lange, rolige skridt, stråhatten på skrå og lom-melygtens lyskegle trofast rettet, så vi kan gå trygt foran ham. De er tydeligt ude af takt.

Kort før O Porriño passerer vi et fortov med bitter konflikt om skiltningen: Gule pile malet over med sort maling malet over med andre gule pile. Afmærknin-gens Mellemøsten. Lag på lag af konflik-ter om linjeføring. Skal Caminoen gå i skoven langs floden, eller skal den gå gennem byen til gavn for de handlende? Hvis nu bare parterne havde spurgt ind til hinandens motiver, kunne det være,

det var endt med en tydelig og forståelig skiltning af de to forskellige valgmuligheder. Men gad vide, om det ikke er det samme, der sker i mange konflikter og mange ægteskaber? Vi har så travlt med at have ret i vores linjeføring, at vi glemmer at spørge ind til den andens bevæggrunde. Vi mister blikket for kompromisser og glemmer den fælles linjeføring.

I O Porriño ser vi de hollandske venner for sidste gang. De har besluttet at splitte op. Den ene haster af sted. Alene. Den anden nyder sin kaffe. Alene.

Dagens etape ender i Redondela. Vi har fået anbefalet et albergue, hvor vi har booket et privat værelse. Særlig privat er det nu ikke, for rummet hænger sam-

men med både den lille sovesal og opgangen, kun adskilt af et florlet gardin. Og de andre pilgrimme skal igennem vores 'værelse' for at hænge tøj til tørre. Ved første øjekast er her ellers hyggeligt: Økofrugt, Compostela'er på væggen og en charmerende gammel cykel.

To finske kvinder kommer oprevet ind – det har vist sig, at det er naboalberguet, de havde booket. De føler sig kapret på gaden af den forkerte hospitalera. Naboalberguet kommer, og der bliver skænderi – øjensynligt bor vi hos en dame, der gør en sport ud af at kapre andres bookinger. De finske kvinder må betale seks euro for det bad, de har nået at tage. Tarzan trives tydeligvis ikke, og bliver mut. Stemningen vender til det endnu mere mørke, da vi skal lave mad, og bliver sat på plads gentagne gange af hospitalera. Pludselig ser vi videokameraerne i stuen. Priserne på alt fra citroner til øl.

-Dér klikker det for mig, og jeg er parat til at læse hvad som helst om de næste alberguer – anmeldelser, whatever. Jeg vil bare ikke lave en ærgerlig booking igen. Føler mig pludselig som turarrangøren, der bliver bebrejdet én uheldig booking ud af alle de vellykkede. Hundser med min mand, snerrer, stresser og er på alle måder urimelig. Krop og sind ulmer, da jeg skal sove, og jeg har ondt af mig selv.

På flugt på Caminoen **Dag 7 Fra Redondela til Armanteira 44 km**

Vi starter vi ud i en regulær enkeltstart i dag. Det kan ikke gå hurtigt nok med at lægge Redondela og i særdeleshed alberguet bag os. Vi er lidt i hver vores boble.

Inde i mig selv grubler jeg over de følelser, som overmandede mig. Når jeg tænker tilbage, startede jeg egentlig med at være ret langt fra epicentrum af konflikten: Nogle andre pilgrimme diskuterer med hospitalera, som diskuterer med sin nabo. Min mand reagerer på stemningen, og jeg (over)reagerer på min mands muthed - og bom! Så har vi en følelsesladet gryderet, der smager meget lidt at over-skud. En interessant tanke værd: Gider jeg have nøglen til min sjælefred liggende i andre folks lomme?

Pludselig ser jeg, at Caminoen nok havde en plan alligevel: Måske er denne hospitalera sendt til lige netop mig, for at lære mig noget om hvilke stemninger og konflikter, jeg tager ind, og hvilke jeg ikke gør. Måske har gårsdagen motiveret mig til at holde nøglen i min egen lomme.

Redondela skal åbenbart gås væk, for efter de første 22 km til Pontevedra er det tydeligt, at der mere krudt at gå på. Ved skiltet, der deler Centralruten fra Variante Espiritual, står vi længe. Meget længe. Måske en time. Vi er begge yngst af fire søskende, så det der med beslutninger, det er det rene mareridt for os: Begge afventer, at den anden tager føring. Begge laller og laver fis, og beskyl-der den anden for at være en fjollerøv. Efter slidsomme overvejelser og stadig plaget af stor tvivl drejer vi til venstre ad den mere ukendte og længere Variante Espiritual. At springe ud i eventyret sammen og med fælles ejerskab for beslutningen motiverer. Vi stryger videre, og stemningen er igen sød som siameserkillingen, der smyger sig om vores vandre-

støvler, mens vi drikker hvidvin på havnen i fiskerbyen Combarro.

De indtil videre 34 kilometers flugt fra alberguet har kostet mig en vabel på storetåen, som bliver punkteret og plejet med køligt havvand. Glade af hvidvin og genforening beslutter vi at give den gas for at nå de sidste 10 kilometer til alberguet i Armenteira. Det viser sig at være et bjerg uden for kategori med en stigning på 440 m på den første tredjedel.

Udmattede til ukendelighed ankommer vi til Armenteira efter dagens 'dødsrute'. Tarzan åbner sin rygsæk, og nu viser det sig, at han har slæbt på andet i dag end mit dramatiske humør. Op kommer en champagne, og jeg tager forlegen imod. Hatten af for min tålmodige to-taktsmotor.

Måske er i dag et meget godt billede på vores liv sammen: Vi har begge sagt farvel til kernefamiliens 'Camino' og valgt en både mere eventyrlig, men også mere udfordrende 'Variante': Den sammenbragte familie med seks børn. Modige og møgforelskede kastede vi os ud i en ukendt rute og et familiepusslespil med ret mange flere brikker end de fleste. Nu er vi her, og kan puste ud og nyde.

Champagnen bliver delt med en tysk pilgrim. Hun er næsten lige så bred, som hun er høj, og min første fordomsfulde tanke er: 'Hun må have det hårdt på Caminoen'. Men hun skal vise sig at være mere sej end som så. Ligesom os har hun været på flugt her på Caminoen: Over 50 km har hun tilbagelagt i røg, sod og aske, og med ild på begge sider af stien fra en af de mere end 100 påsatte skovbrande, myndighederne kæmper med. Hun har vist brug for champagnen. Og vi har brug for hende, skal det vise det sig.

Farvel fordomme

Dag 8 Armenteira til Vilanova de Arousa 29 km. Sejltur 28 km videre til Pontecesures og gåtur 2 km til Padrón

Med vores lille ekstra eventyr på 'Variante Espiritual' har vi valgt at 'skyde omvej'. Men vi har ikke nogen ekstra dag at gøre godt med til de ekstra kilometer. Altså er vi i dag nødt til at nå båden i byen Vilanova de Arousa 24 kilometer længere fremme. Vores tyske medpilgrim har som den eneste på alberguet samme plan. Båden sejler klokken 13. Med slut oktober på kalenderen betyder det knap tre timers vandring i komplet nattemørke. Vi bliver enige om at følges ad klokken 06.00, fordi hun har lys og vi ikke.

Den lille buttede krop, jeg kiggede fordomsfuldt på i aftes, får jeg nu synet af foran mig de næste tre timer. Aldrig har jeg set så trænet, taktfast og målrettet en skovtrod springe fra klippesten til klippesten. Op og ned, ind og ud går det langs denne del af ruten, som (hvis jeg ellers kunne se den) må være Camino Portugues' smukkeste overhove-

det, som den snor gennem skoven langs en lille flod med mølle efter mølle. Stik imod alle selvfede forventninger er det mig, der må anstrenge mig for at følge med og bevare overblik i mørket.

Ruten er ikke afmærket med pile, og den er tvetydig mange steder: Havde vi med vores fælles ubeslutsomhed skullet tilbagelægge den uden vores tyske skovtrod, var vi ikke nået frem i tide: Hendes beslutsomhed og argumentation fører os sikkert uden om egen tvivl og frem til kajen. Vores tracker viser 29 km, og ikke de 24 lovede km, da vi når til båden med kun en halv time i overskud.

Tak, Camino, for at konfrontere med mig mine fordomme. Tak for dagens soleklare eksempel på, at når vi har travlt i livet, går vi nogle gange glip af de smukkeste syn, mens vi haster forbi i mørket. Og tak, Tarzan, for at tage min hånd i natten og give mig et stykke iskold mørk chokolade, da du uden ord fornemmede, at mine forrådskamre var ved at slippe op.

Kærlighed på Caminoen

Dag 9 Padrón til Santiago de Compostela 25 km

Vi går gennem Santiago hånd i hånd og lægger os på katedralpladsen. Her, hvor

tusindvis af pilgrimmes historier, anstrengelser og drømme fletter sig sammen. Nu også vores. **En Camino er en gave til kærligheden.**

Marie og Tarzans rute:

Marie har også skrevet en miniguide om hvor parret kombinerede de portugisiske ruter, John Bri-erleys omvej, Costa, forbindelsesruten ved Vila do Conde, Central og Variante Espiritual.

Find guiden på:
caminoenkald.dk

Friske nybegynder- pilgrimme

I begyndelsen af september havde 9 nybegyndere meldt sig til Foreningens guidede tur fra Ronchesvalles og tre dage frem. Ideen var, og er, at Foreningen giver de, der ikke lige kan overskue at kaste sig ud i den første pilgrimsvandring, en hjælpende hånd de første tre fire dage. Derefter skulle man kunne fortsætte på egen hånd. Alt sammen for egen regning..

af Carsten Maegaard

Den lille skare fløj fra hhv. Kastrup og Billund den 5. september og mødtes i Biarritz sidst på dagen. Turlederen Carsten Maegaard, havde reserveret en minibus videre til Klosterherberget i Ronchesvalles.

I Saint Jean Pied de Port gjorde bussen et lille ophold. Lige nok til at fem-seks af os, der havde rygsækken med som håndbagage, kunne nå at købe en god Opinel-kniv. Hvis man køber ind til frokost ude i naturen er en god kniv uundværlig når der skal skæres brød, chorizopølse eller ost.

I Ronchesvalles var der reserveret 10 pladser, og det viste sig at være en god idé, for der var komplet udsolgt. Der var også reserveret bord til aftensmaden, hvor vi blev rystet rigtig godt sammen.

På forhånd ville fire deltagere gå helt til Santiago, mens resten skulle hjem efter en uge eller to. Alle var blevet rådgivet på forhånd om udrustning og fortræning, og nogle af os havde mødtes i Odense et par måneder før, for at lære hinanden bedre at kende, og gå en tur langs Odense Å.

Den anden overnatning i Zubiri var også på et reserveret albergue. Også dér var alt i byen udsolgt. Dejligt albergue med fælles aftensmad og morgenmad. Vejret var blevet godt efter førstedagens småregn, så vi fortsatte i spredt fægtning, indtil opsamling i Trinidad del Arre før Pamplona. Her var der helt bevidst fra turlederens hånd ikke reserveret overnatning. Nu skulle man prøve på egen hånd.

Det viste sig, at der lige var fire ledige pladser i det kommunale alberge. Casa Paderborn var udsolgt, så vi der ikke fik plads, måtte ud i byen og finde seng på diverse hostales. Det lykkedes da også efter nogen søgen. I disse mobil-sms-tider er det nemt at finde hinanden, og det gjorde vi på den store Plaza del Castillo. Her gik vi ind i den fantastiske café Iruña, hvor Ernest Hemingway hang ud. Loka-

let, med ca. 4 meter til loftet, er udstyret med spejle og stuk overalt, og emmer af "fin de siècle" stemning. Og så er der en legemstor bronzefigur af forfatteren stående ved bardisken i et sidelokale. Lige til en selfie.

Den følgende morgen gik vi tidligt, med fuldmåne over vore hoveder, og indtog den indkøbte yogurt og brød på en bæk i Cizur Menor. På vej op mod Alto del

Perdon gjorde vi formiddagsholdt i den lille landsby Zariquiegui, hvor der for bare få år siden ikke var noget som helst. Nu er der albergue og flere barer.

I løbet af opstigningen til Alto del Perdon og ned på den anden side blev gruppen spredt meget, så fortroppen kom forbi et nyt og fint, albergue, El Jardin de Muzabal, med en dejlig have, hvor vi kunne spise vores medbragte mad.

Efterhånden samledes vi igen, og da turelederen fik tilbudt et lift af indehaveren Alicia's far tilbage til Pamplona, tog han med sindsro afsked med gruppen. (Han fortsatte siden sin vandring på Camino del Norte).

Deltagerne var tydeligvis blevet selvhjulpne, men fortsatte alligevel sammen, da der var opstået et tæt venskab i gruppen. De fire der havde afsat tid til at gå helt til Santiago kom vel frem - sammen.

En af deltagerne, Dorthe, skriver: "Jeg synes, at det er rigtig godt, at foreningen vil lave tilbuddet næste år også. Det er en rigtig god måde at komme af sted på, når man er alene af sted, og det er en fin måde at blive introduceret til caminovanndring på."

En anden deltager, Egon, skriver:

"Som en af de "friske nybegynder-pilgrimme", der var med på turen i september 2017, vil jeg gerne give udtryk for min begejstring over at have fået muligheden. Jeg følte mig rigtig godt forberedt ved Carstens input før vi tog af sted og vil gerne kvittere for det store arbejde han lagde i det.

Vi havde på forhånd fået en pakkeliste med hvilke ting, der ville være relevante at tage med. Den brugte jeg til mine indkøb og jeg havde nøjagtig det med jeg fik brug for på turen. Alt blev brugt, så der var ingen overflødige kilo at slæbe på.

Vores møde inden turen i Odense var også med til, at jeg følte mig godt forberedt. Det var desuden en tryghed at have Carsten med i starten. Vi skulle blot

sørge for at komme frem til Biarritz, så var de første dage arrangeret, så det behøvede vi ikke at bruge ressourcer på.

De tre dage sammen med Carsten gjorde os yderligere forberedte, da vi kunne spørge ham til råds og gøre brug af hans erfaringer.

Da han skulle videre efter de tre dage, følte jeg mig helt klar til at gå videre på egen hånd og når vi fire, der havde planlagt at gå hele turen til Santiago, gennemførte det, så kan vi takke foreningen og i særdeleshed Carsten for det."

Foreningens bestyrelse har besluttet at give det samme tilbud til foråret og i eftersommeren 2018.

Starthjælp til nye pilgrimme

Vil du gerne på Caminoen og vandre, men har brug for støtte til at finde ud af hvordan, har **Foreningen af danske Santiagopilgrimme** et tilbud til dig.

To gange i år tilbyder vi at lære dig hvordan man finder vej, finder overnatningssteder, restauranter og barer, venner osv.

I begyndelsen af juni starter en erfaren pilgrim fra foreningens bestyrelse fra Porto. I begyndelsen af september starter en anden erfaren pilgrim fra bestyrelsen fra Leon.

Ideen er at give dig og 7-9 andre pilgrimme støtte de første fire dage til at finde din måde at vandre Caminoen på. Derefter fortsætter du på egen hånd - enten alene eller sammen med én eller flere fra gruppen, eller andre, som vi møder på vejen. Herefter går den erfarne pilgrim sine 'egne veje'.

Før vi tager af sted kan vi evt. mødes og snakke udstyr, oppakning og rejserute igennem - eller i det mindste have kontakt om det praktiske.

Dette tilbud er gratis for medlemmer af Foreningen af danske Santiagopilgrimme.

Man betaler selvfølgelig selv for sin rejse og vandring.

Man kommer med ved at melde sig til én af de to erfarne pilgrimme.

Juniholdet starter på Camino Portugues i Porto onsdag den 6. juni

Der er ca 240 km til Santiago og caminoen er let og afvekslende.

Vi mødes på herberget "Albergue de Peregrinos do Porto" i Porto om aftenen d. 6/6.

Her overnatter vi og begynder vores vandring næste morgen.

Der er fly direkte fra København. Fra Billund behøves en omstigning undervejs.

Tilmelding til Carsten Maegaard maegaard.carsten@gmail.com

Septemberholdet starter på Camino Francés i Leon torsdag den 30. august

Der er ca. 300 km til Santiago de Compostela og caminoen er forholdsvis let, med to bjergetaper. Det er en meget smuk og afvekslende tur.

Vi mødes på herberget "Albergue del Monasterio de las Benedictinas" i Leon om aftenen d. 30/8.

Her overnatter vi og begynder vores vandring næste morgen.

Der er fly til Madrid og bus fra lufthavnen til Leon.

Tilmelding til Rikke Ærtebjerg riaertebjerg@live.dk

Der kan være maksimalt 10 på hver tur. Tilmelding efter princippet om 'først til mølle' - senest to måneder før afgang.

For en god ordens skyld skal det understreges, at der ikke er tale om en grupperejse eller noget der ligner. Hver betaler for sig selv og deltager på eget ansvar. Du skal være i rimelig god form og kunne vandre 20-25 km om dagen i et rimeligt tempo – mindst med 4 km i timen. Så hvis du er i tvivl om din form, må du prøve at vandre nogle gange – gerne et par dage i træk – med en oppakning som på Caminoen – mellem 6 og 8 kg.

Camino de Invierno - Vintervejen

Hvad er Camino de Invierno - og hvorfor gå den? Det er det spørgsmål, forfatteren stiller i denne artikel om den nærmest jomfruelige "vintervej".

af Bøje Pedersen

Når man surfer rundt på nettet i bl.a. Camino-relationer, dukker der pludselig noget op, som virker interessant og man ikke har set før. Et link - en lille bemærkning - et billede - en henvisning - og pludselig havde jeg mange sider på nettet åbne, og nogen som jeg ikke turde lukke, da jeg var bange for ikke at kunne finde dem igen.

Efter at have læst noget og senere noget mere, kom tanken snigende ind: Hvorfor ikke gå dén Camino?

Da jeg havde gået Camino Francés, Camino el Norte, Via de la Plata, Camino Portugues og Primitivo, følte jeg, at denne tur kunne blive interessant at gå, også selv om det, jeg havde læst mig til, var at den nok var meget øde - ikke mange andre pilgrimme eller herberger.

Hvorfor?

Camino de Invierno starter i Ponferrada og går sydligere end Camino Frances og lidt nordligere end Camino Sanabres - forlængelsen af Via de Plata. Caminoen går gennem Las Medulas, O Barco, A Rua, Quiroga, Montforte de Lemos, Chantada, Rodeiro og A Laxe hvor den støder sammen med Camino Sanabrés og fortsætter på den de sidste 2 dage til Santiago. I alt ca. 260 km. Så den kan gøres mellem 7 - 10 dage og selvfølgelig + - et par dage alt efter ens ønsker.

Årsagen til at den kaldes Camino de Invierno (Vintervejen) er, at ofte var overgangen ved O Cebreiro, der ligger på bjergkæden Sierra de Courdel, vanskelig eller helt umulig at passere ved vintertide, derfor fandt tidlige pilgrimme ud af at gå lidt sydligere og bl.a. gå langs flere floder og dermed undgå den isnende vinter.

Det jeg havde af læsestof, var en lille folder på norsk, som jeg havde købt af den norske pilgrimsforening for kr. 250,-. Den var ikke særlig god. Det kan undre, at når de nu havde gået turen, ikke havde skrevet meget mere om det, de nu havde erfaret bl.a. med mangel på overnatningssteder, herberger mv.

Men jeg var fortrøstningsfuld og fuld af "gå på mod". Jeg tager altid af sted alene, så

der var ingen at stille spørgsmål til - jeg havde en løs plan - og det blev spændende, om den holdt hele vejen.

Nå, men billetten blev købt - rygsækken pakket - og snart efter var jeg på vej - udrejse d. 20 september 2016 og planlagt hjemrejse d. 8. oktober 2016.

Af sted

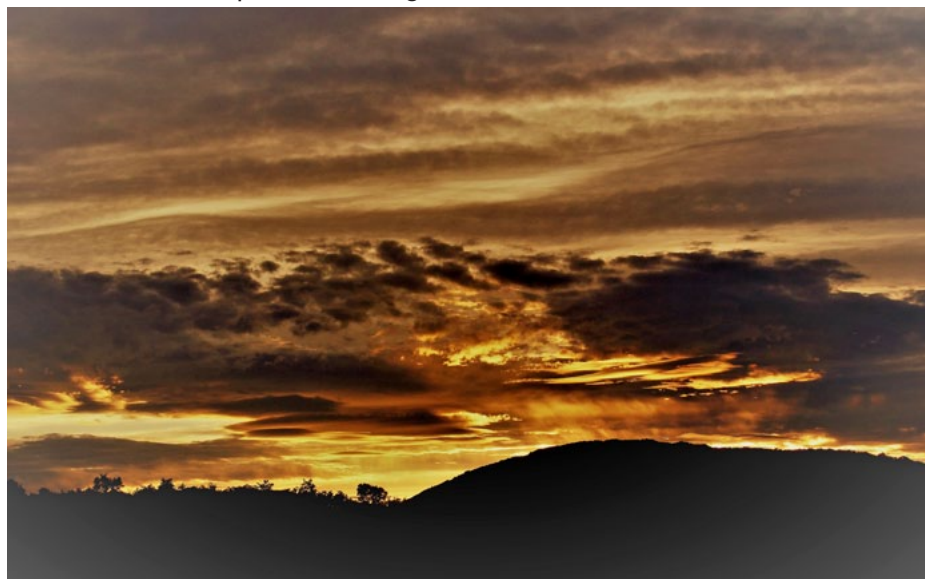
Fløj København - Madrid og tog bussen fra lufthavnen til Astorga. Det tog kun 5 timer (altså busturen). Min plan var, at overnatte i Astorga og så forsætte 2 dage på Camino Francés til Ponferrada - så'en bare lige for at komme lidt ind i Camino-stemningen, inden jeg formentlig skulle ud på de vilde våger. Ankom kl. 22.15 til Astorga busstation og løb op i byen til herberget og nåede ind 5 minutter før de lukkede kl. 22.30. Alle senge var optaget, men jeg kunne få en madras i fællesrummet (ved siden af pejsen) for 5 euro. Jeg tog taknemmelig imod det tilbud - for hvad ellers på den tid af dagen?

De sidste andre pilgrimme, der havde spist i fællesrummet, var ved at gå i seng ovenpå, og kort efter blev alt lys slukket (godt pandelampen virkede).

Varme op på den franske

Når man sover i et fællesrum, bliver man vækket tidligt, og det gjorde jeg så også her - det var jo på Camino Francés, hvor mange starter meget tidligt. Så kl. 04.30 kom de første ned og tændte lys og pakkede rygsæk - så jo - jeg var kommet tilbage på Caminoen - men jeg havde sovet godt og varmt.

Ud i mørket kl. 06 med pandelampen tændt. Gode afmærkninger ud af byen og snart var morgenmaden (som var købt dagen før i Madrids lufthavn) spist. Den sidste del af Mesetaen kom samtidig med den gryende morgen og snart var himlen bag mig ildrød, og jeg blev snart overhalet af de pilgrimme, der havde sovet længere end jeg, eller havde sovet et andet sted.

Pilgrimslivet

Alle med et smil på læben og et Buen Camino efterfulgt af: When did you start? En del skridtede rask fremad med kun en lille dagsrygsæk på - jo - jeg var sandelig kommet tilbage på Caminoen.

Jeg fik 2 dage på Francés og fandt her ud af, at selv om vi var henne sidst i september måned, så myldrede det med pilgrimme. Så at årstidsbestemme sin vandring er ikke nemt. Hvor det tidligere kunne betale sig, at tage af sted i efteråret, var det absolut ingen fordel nu, hvis man ville være lidt alene.

Informationssøgning i Ponferrada

Min plan var at komme tidligt til Ponferrada, og så bruge resten af dagen til - om muligt - at finde ud af lidt mere om Camino de Invierno. Lige når man kommer ind i byen, er der et stort og dejligt herberg. Det var ikke åben, da jeg kom, så jeg brugte noget af tiden til at spørge bl.a. på turistkontoret, om deres kendskab til Invierno. Deres kendskab var lig nul. Ikke engang et kort havde de - de kort de havde, var kun over provinsen Kastilien og Leon, hvor Ponferrada ligger. Kort over Galicien kunne man virkelig ikke beskæftige sig med. De kunne dog fortælle, at ikke langt fra herberget var et undseligt træhus, hvor der nok var en mand, der havde en masse viden om nævnte Camino. Det blev dog også en nitte.

Jeg brugte derfor noget af eftermiddagen til at finde den rette vej ud af Ponferrada. Bl.a. for at være sikker på, at jeg ikke missede nogle afmærkninger, da jeg muligvis skulle ud i det tidlige morgenlys, samt at der formentlig ikke var andre pilgrimme, der skulle samme vej. Det viste sig hurtigt, at være en god idé, da afmærkningen

hurtigt aftog til næsten ingen ting. Men jeg havde dog retningen og kunne hurtigt komme ud af byen næste morgen.

Da jeg om eftermiddagen havde tid i overskud, gik jeg ind for at se den gamle Tempelridderborg fra 1180. En virkelig god oplevelsen, der kræver meget mere end et par timer - men det havde jeg ikke.

Tilbage på herberget fortalte hospitalerøerne, at ud af de 150 senge de havde, var 120 nu optaget. Samtidig gav den ene hospitalero mig nogle links til internettet, hvor der var mulighed for yderligere oplysninger om den forestående vandretur.

Hjælpsomhed – mod Medulas – 28 km

Der var selvfølgelig uro tidligt, og jeg stod op og kom hurtigt ud af herberget. Næste overnatning havde jeg sat til Las Medulas - små 30 kilometers vandretur. Ud af byen i det tidlige morgengry. Godt jeg havde gået den første del af turen i dagslys dagen før. Et par timer senere indså jeg, at jeg var gået forkert - et eller andet sted - men hvor? Der var ikke mange at spørge, så jeg fik stoppet en bil. En kvinde med en iPad-spillende dreng på bagsædet. Jeg viste hende hvilke små byer jeg skulle igennem - hun sukkede og bad mig stige ind i bilen og så drøede hun af sted en 5 - 6 km og sagde så - straight away. Jo jo, hjælpsomheden er stadig til stede.

Senere samme dag skulle jeg igen opleve stor og spontan hjælpsomhed af lokale. Jeg havde læst, at i den lille landsby, Borenes, skulle der være en bar - så der måtte være mulighed for noget mad. Klokken havde sneget sig et godt stykke efter frokost, alt spiseligt, jeg havde medbragt, var forsvundet. Et lille torv i byen

burde være stedet for en bar og jeps - den lå der - men lukket og slukket. En tandløs morlille sad i skyggen og smilede og rystede bare på hovedet, da jeg spurgte om baren. Andre beboere kom til, og hurtigt blev jeg klar over, at der intet fandtes i byen, som kunne hjælpe på min mere og mere slunkne mave. En fontæne på torvet var, hvad jeg kunne få adgang til, og der var rigtig langt og op ad bakke til mit bestemmelsessted - jeg kunne pludselig se mig selv ligge midt på en sti - i solen fuldstændigt indtørret - glemt af alle - undtagen af myrerne...

Men når nøden er størst er hjælpen nærmest. En kvinde løb pludselig af sted og kom kort efter tilbage med et flutes fyldt med skinke og ost og pænt pakket ind. Inden jeg fik spist dette dejlige måltid færdigt, rullede en bagerbil ind på torvet og standsede ud for den efterhånden lidt anselige flok, der stod og betragtede den fremmede pilgrim. En anden kvinde købte en varm spinattærte og gav derefter halvdelen til mig. Jeg var helt overvældet og meget taknemmelig. De afviste ethvert forsøg på nogen former for betaling.

En lang og meget varm opstigning fulgte derefter, og da jeg sidst på eftermiddagen kom til Las Medulas, var alle mine vandflasker tomme. Det var lørdag, så der var en masse turister på stedet. Las Medulas er et gammelt guldgraversted. Romerne vaskede guldet ud af klipperne. Det kunne de gøre, da klipperne var meget porøse. (se Niels Henrik Lieberkinds artikel herom i Pilgrimmen nr. 24, januar 2013, side 80-83, red.) Jeg fandt et privat sted at bo, dobbeltværelse med morgenmad til 20 euro.

Medulas – O Barco – 26 km

Morgenmad med hele familien og derefter ud i den kølige morgen. Grusvej så langt øjnene rakte. Jeg havde igen det hele for mig selv - sammen med en masse småfugle, der sang morgensang for mig i krat og busk. Jeg sang med i vilden sky - og da solen stod op, sådan rigtig op, med farver på himlen, tav jeg - tog en dyb dyb indånding, mærkede det risle igennem kroppen - og nød naturen og bare det at være til.....!

Igen i løbet af dagen tænkte jeg flere gange på, at jeg ikke skulle falde eller komme til skade på anden måde her, da der ikke kom nogen og fandt mig sådan lige med det samme. Det var en tanke, der kom og bankede på hver dag jeg gik. Mellem start og slutpunkt var der en del dage, hvor der intet var. Og telefondækningen var heller ikke for god. Så turen blev noget anderledes end de andre jeg havde gået - meget nærværende på stien, vejen, omgivelserne - hele tiden.

Denne dag kom jeg til at gå med udsyn til en bred flod, Sil. Det var meget smukt - solen spillede i vandet og på begge sider af skråningerne ned mod floden var der mange vin marker. Et langt stykke langs floden var jernbanen og Caminoen gik på stien/klippen ovenover, og der var ingen former for afskærmning overhovedet, så også her var opmærksomheden i top.

Jeg var træt i koderne og havde ikke energi til at lede efter det herberg, der "måske" var i byen O Barco. Der var ca. 14.000 indbyggere, så helt lille var byen ikke. Jeg fandt et hotel, hvor jeg måtte ringe efter ejeren før jeg kom ind. Ok hotel, men ingen pilgrimme.

O Barco – A Rua – 12 km

Turen fortsatte dagen efter en del af dagen langs floden. Vejret var stadig fint og der var mange smukke steder, hvor en lille pause var god og til indtagelse af det brød og ost jeg havde købt dagen før.

Næste by, A Rua var noget mindre og jeg fandt, efter havde have spurgt adskillige, et privat guesthouse, der lignede noget der havde kendt bedre dage - men de to ældre kvinder, der ejede stedet, var flinke. De havde indrettet den ene stue til udlejning, og det fremgik tydeligt, at når der ikke var gæster, brugte de selv stuen. De fortalte, hvilket overraskede mig noget, at de havde haft gæster næsten hver dag enten cyklende eller gående. De havde dog ikke haft nogen fra Danmark, og var meget overrasket over, at vi i Danmark havde en stor pilgrimsforening - de fik henvisningen til vores hjemmeside.

A Rua – Quiroga – 28 km

Turen til Quiroga gik uden de store problemer. Igen en smuk tur langs floden og gennem øde og faldefærdige små landsbyer, hvor der ikke havde boet nogen i meget lang tid. Men hvis denne Camino går hen og bliver lige så populær som de andre, så varer det ikke længe inden, der er skudt adskillige caféer op.

I Quiroga var der et herberg - et stort et - beliggende lige ud til hovedgaden, så man ikke kunne undgå at se det. Det var jo dejligt. På indgangsdøren hang et skilt med: Ring på nr hvis du ønsker en seng. Det gjorde jeg og 15 min senere kom en ung mand til stedet. Jeg blev skrevet ind og fik et værelse med 8 køjesenge og bad og toilet - fint - og til kun 10 euro. Stedet var formentlig et skolesommerherberg - med sengeplads til omkring 200, kæmpe spisesal

og stort køkken. Og alt dette havde jeg helt for mig selv - jeg blev næsten helt nervøs, da jeg gik i seng om aftenen... Det rungede fælt i hele huset, når jeg lukkede en dør!

Med bus til Montforte de Lemos

På en café i byen havde jeg talt med én, der oplyste, at turen næste dag til Montforte de Lemos var lang, ca. 35 km. og meget anstrengende samt, at der (hende bekendt) ikke var nogen overnatningsmuligheder. Jeg tog derfor en hurtig beslutning, at næste dag ville jeg tage bus-sen til Montforte de Lemos.

I Montforte de Lemos var der et hostel, men det var også fuldstændig optaget. Ok tænkte jeg: Her er der andre pilgrimme - men nej ikke en eneste - det var almindelige turister, der besøgte byen, der har en lang og spændende kulturel historie. Byen har ca. 28.000 indbyggere. Men jeg fik alligevel en rigtig god eftermiddag i byen og legede turist, hvilket jeg ikke havde nået ellers.

Montforte – Chantada – 30 km

Af sted næste morgen mod Chantada. Pandelampen var i brug igen her. Jeg ynder ikke at bruge pandelampe, da jeg gerne vil se omgivelserne når jeg går, men der var en lang tur foran mig og (efter hvad jeg kunne læse mig til) en fæl nedstigning og en lige så fæl opstigning på turen, og samtidig var der igen en påfaldende mangel på indkøbsmuligheder på turen. Så som sædvanligt havde jeg taget højde for dette og proppet rygsækken med tørt brød, ost m.m. - og meget vand. Jeg kom langt ud af byen inden solen stod op, så jeg nåede også at gå forkert i en enormt søv-nig landsby, hvor stien samtidig var meget dårligt afmærket.

Men som altid stod solen op, og marker og enge bryggede mosekoner og sendte efterårsdufte til vejrs, og tusindvis af spindelvæv strålede som de dyreste diamant halsbånd - igen følte jeg mig dybt taknemmelig for at kunne få lov til at gå og se og mærke naturens skønhed så tæt og nærværende.

I denne skønhed nåede jeg frem til kløften - nedstigningen som jeg var noget spændt på. Det var ikke sådan, at jeg stod oppe på en kant og kiggede ned i bunden, hvor floden Mino løb, for stien/grusvejen gik gennem skov og marker, og nedstigningen begyndte umærkeligt, men blev pludselig meget markant. Et hul i buskadset afslørede en meget smuk dal med masser af vinmarker på dalsiderne og lokale folk, der var i fuld gang med at høste druer.

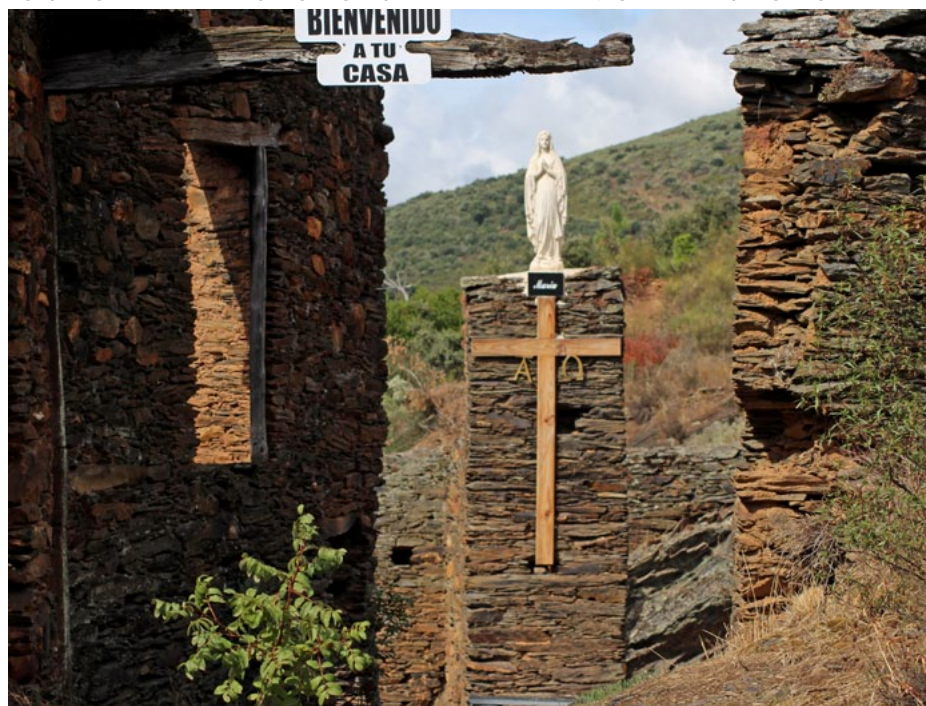
Nede i bunden ved broen over floden tog jeg en kort pause og drak meget vand, og lige dér var der mulighed for at fylde op igen, men ikke noget mad. Jeg kunne dog se, at et stykke henne ad floden var der et spisested. Sulten var begyndt at gnave og det tørre brød var forlængst indtaget. Så: skal/skal ikke? Jeg var enormt fristet, men indså samtidig, at hvis jeg fik sat mig og spist god mad, ville opstigningen på den

anden side blive helt uoverskuelig. Nej, jeg fyldte flaskerne med vand og begyndte i eftermiddagssolen opstigningen - fjø - den var måske ikke så lang - men meget stejl. Alt får en ende og jeg var oppe og meget af vandet drukket.

Chantada blev indtaget - ingen herberger - men flere hostals. Fandt et rimeligt OK et. Besøgte det lokale turistbureau, hvor de blev glade og overraskede over at se en pilgrim i byen. Der var langt mellem dem (pilgrimmene), i hvert fald dem, der besøgte bureauet. Fik en god snak og lidt mere viden om den videre færd.

Cantada – Rodeiro – 27 km

Næste tur blev dagen hvor jeg mødte en anden vandrende pilgrim. På vej mod Rodeiro skulle endnu en bjergkæde overbroses. Da jeg inden opstigningen havde

taget rygsækken af og drak noget vand, stod der pludselig en mand med rygsæk - en umiskendelig pilgrim med rygsæk, hat, støvler og det hele. En franskmænd, der både kunne tale engelsk og også var en rutineret pilgrim. Vi mødtes flere gange over bjerget. Denne bjergkæde var ikke så høj, men stejl og på toppen var ruten lagt på langs med toppen, og her havde man opsat rigtig mange vindmøller, der larmede infernalsk. Senere på dagen mødtes vi igen på et næsten nyt hostel i Rodeiro.

Rodeiro – A Laxe – 23 km

Da vi fortsatte næste morgen var der frostrim på markerne - efteråret var så småt ved at gå over i vinter. Dagens vandring ville bringe os ind på en anden rute, nemlig Camino Sanabrés - forlængelsen af Via de Plata, der starter i Sevilla. Dette ville dog først ske sidst på dagen, når vi nåede A Laxe. Det var igen en smuk tur (uden en eneste landsby) til en større by Lalin, hvor vi undte os et café-besøg. Vi fortsatte videre til A Laxe, hvor vi kom til alberget: Albergue Laxe. Det ligger i en lille bitte landsby, og der er intet at købe. Kun en café/restaurant, der levede godt af pilgrimme, når der var nogen. Jeg havde forventet en del andre pilgrimme fra Via de Plata, men der var kun nogle ganske få.

Herberget havde jeg overnattet på i 2013 da jeg gik Via de Plata. Et stort arkitekt-tegnet herberg - der sikkert havde fået en masse priser - men var absolut ikke særligt indbydende. Et kæmpe køkken uden et eneste stykke køkkengrej eller tallerkener og lignende. Samtidig - syntes jeg - at stedet var blevet meget slidt, siden jeg sidst havde været der.

A Laxe – A Vedra – 29 km

Næst sidste etape var endnu en sej tur. Næste stop var A Vedra, igen et arkitekt tegnet herberg, som også lå ude i det rene ingenting. Men inden vi nåede dertil, skulle vi ned gennem Ponte Ulla. Endnu en kløft, hvor floden Ulla løb igennem. En lang og hård nedstigning. Der var masser af overnatningsmuligheder dér, men da vi begge vidste, hvor hård en opstigning der var på den anden side, fortsatte vi op til herberget godt 5 km. oppe. Det gjorde vi bl.a. fordi vi ikke ønskede den hårde begyndelse dagen efter samt, at den sidste vandring til Santiago blev noget kortere, hvilket betød at jeg kunne nå messen i katedralen kl. 12. Der var flere pilgrimme på dette herberg, de var kommet fra Via de Plata.

A Vedra – Santiago – 13 km

Næste morgen fortsatte jeg alene de sidste ca. 13 km. til Santiago og nåede messen kl. 12.

Det var 6. gang jeg kom ind på pladsen foran katedralen - og jeg følte en dyb fred og taknemmelighed over, at jeg igen havde fået lov til at fuldføre en Camino. Jeg følte en ro og harmoni, jeg så gerne ville kunne give videre til mange mange andre, der har brug for et løft eller vendepunkt i deres liv/tilværelse.

En udfordrende rute

Det havde været en meget smuk tur - og den kan klart anbefales. Men - lad være at gå den alene, medmindre du er helt fit for fight. Der er lange øde strækninger og da der ikke - endnu - kommer så mange andre, kan det være katastrofalt hvis man kommer til skade ude på flere af dagsstrækningerne. Men prøv det og - Buen Camino.

Et spansk par på Den Danske Pilgrimsrute

Nu behøver det ikke længere kun være os danske pilgrimme, der tager til Spanien for at vandre på Caminoen. Den danske Pilgrimsrute har lokket de første spaniere til Danmark. Her er deres beretning.

af Montse Nieto og Teo Martin

For to år siden tog vi til Frankrig for at vandre en af de ruter, der fortsætter i Camino Francés i Spanien. Tæt på den fransk-spanske grænse mødte vi en dansk mand, som havde begyndt sin pilgrimsvandring i København. Det var i slutningen af august, og han fortalte os, at da han startede hjemmefra, havde der været sne på stierne. Den gang forekom København os at være det sted, som var længst mulig væk at begynde sin valfart til Santiago, og vi besluttede, at vi en dag ville følge samme vej. Dagen oprandt så i sommeren 2017, da vi med bus rejste fra Madrid til den danske hovedstad.

I de foregående måneder havde vi brugt ret megen tid til på internettet at søge oplysninger om ruter og indlogeringsmuligheder, og vi havde læst kommentarer og bemærkninger fra nogle, der havde erfaringer med det. Det er noget af en opgave at planlægge en lang vandring gennem et land, man ikke har kendskab til i forvejen. Især når man ikke taler sproget, og når næsten al information man finder, er på det sprog. Men endelig kom vi til en hjemmeside fra Foreningen af Danske Santiagopilgrimme, og Troels Beck hjalp os med at finde den rute, der mest levede op til vores forventninger. Vi elsker naturen og foretrækker derfor at gå ad veje med fine udsigter, og det fik vi (– tak Troels!).

Over Sjælland

Vi besluttede at begynde i Roskilde og gå tværs over Sjælland til Korsør. Derefter fra Nyborg til Odense, og videre til Bøjden – med færgen til Fynshav – og mod syd ad kystvejen til grænsen. For at få et overblik over ruten inden vi tog af sted, afmærkede vi vores tur via GPS, og vi havde god nytte af at downloade kort fra hjemmesiden: <http://hiking.waymarked-trails.org>. Vi anbefaler dog også at man medbringer et almindeligt kort, så man kan klare sig, hvis GPS'en viser forkert, eller man bliver nødt til at ændre ruten pga. uforudsete omstændigheder.

Vi kom til København og tog toget til Roskilde, hvorfra vandringeren begyndte.

Vi fulgte den godt afmærkede pilgrimsrute. Det var nemt og dejligt, og at vandre gennem skovene nord for Roskilde, og det var en rigtig god start. Som spanier, der er født og opvokset i vort lands tørre indre, var det en overraskelse, så grønt – ja meget grønt – landskabet var. Når man bor i et mere fugtigt klima, er alt det grønne noget, I tager for givet – en naturlig del af omgivelserne. Men for os, som ikke er vant til at se alt dette grønne, forekommer det at være en slags paradys. Men naturligvis fandt vi hurtigt ud af, at medaljen altid har to sider – og bagsiden af medaljen er regn.

Regn var måske nok det største problem, vi havde på turen. At skulle gå i regnen den ene dag efter den anden, var – selv om den ikke var voldsom – noget af en udfordring. Vi havde begyndt vores tur

i midten af juli og var ikke forberedte på sådanne våde dage. For os betyder juli varmt vejr – MEGET VARMT – men vi fandt hurtigt ud af, at det er helt anderledes i Danmark. Og derfor, hvis vi nogensinde kommer tilbage til Danmark (og det er vi sikre på, at vi gør), vil vi forsøge at være mere nøjeregnende med at vælge tidspunktet, selv om vejret naturligvis altid er uforudsigeligt.

Efter at være kommet gennem skovene, gik vi gennem landbrugsland og enge, mens vi nød det fredssommelige landskab, indtil vi kom til Trelleborg – et af vore favoritsteder på turen. Heldigvis kom vi dertil i weekenden efter Vikingefestivalen, men vi mødte alligevel nogle vikinger, som havde deltaget i spillene. Vi iførte os vikingetøj i museet, lærte hvordan man farver uld med naturens egne plantefarver og var betaget af rekonstruktionerne af husene.

Vi anbefaler meget et besøg dertil!

Og efter et dejligt måltid mens vi havde betragtet de græsbevoksede jordvolde, fik vi rygsækkene på igen og fortsatte ud til Storebælts kyst.

Da vi rejste med et ret stramt budget, havde vi kun de nødvendige ting i rygsækkene, men at holde vægten nede, var noget af en kamp. For at reducere omkostningerne, lavede vi altid selv mad (selv om vi ikke medbragte kogegrej), og vi prøvede at udnytte fordelene ved at benytte gratis shelters og campingpladser, som lå i nærheden af vores rute. Til at finde disse steder, benyttede vi den gratis app 'Shelter' (den er på dansk, men ret let at bruge og meget praktisk). Den kan downloades på mobiltelefonen og bruges offline. Det anbefales at læse oplysningerne om de ønskede shelters og campingpladser, fordi nogle kan være booket i forvejen. Vær også opmærksom på, at det nogle gange ikke er muligt at finde dem, fordi de ikke eksisterer mere – eller at app'en er forkert.

Regnen tvang os også nogle gange til at lede efter andre overnatningsmuligheder, fordi det våde vejr gjorde det umuligt for os at tørre vores våde tøj og støvler. En del gange benyttede vi Airbnb's hjemmeside, og det gav os lejlighed til at møde danskere og overnatte i rigtige danske boliger.

Fyn

Efter at være kommet med toget fra Korsør til Nyborg, blev vi mødt af det bølgende fynske landskab, de dejlige brunsvigere, og de smukke byer på Fyn. Vi foretrækker at vandre ad ruter i naturen, men byerne Nyborg, Odense og Faaborg gav os nogle dejlige velkomster, og vi nød at gå i de gamle gader og se de maleriske huse. Det eneste kedelige vi oplevede i Odense, var manglen på ruteafmærkning, hvilket tvang os til at stole mere på GPS'en, end vi brød os om.

Næsten uden at have lagt mærke til det, kom vi igen ud til havet og noterede os, hvor langt man kan nå, blot ved at bruge sine fødder, og efter næsten to ugers vandring, troede vi, at vi nu var ved at nå vort første mål – grænsen til Tyskland. Når man begynder på en rigtig lang vandring, er det nemlig bedst at sætte sig nogle delmål, som forekommer opnåelige, for ellers kan man komme til at fornemme, at det endelige ikke vil være muligt. Og at være kommet så vidt, at vi tog med færgen over til Fynshav, var ligesom at føle, at vi kunne gøre alt helt færdigt.

Gendarmstien

Da vi atter havde fast grund under fødderne, kunne vi fortsætte ad den bedste strækning på turen: Gendarmstien. Den er afmærket helt perfekt og den gav os muligheden for at nyde kyststrækningen langs Flensborg Fjord og de idylliske teltpladser, men husk at medbringe tilstrækkeligt med fødevarer, da der er langt mellem butikkerne. Vi fik også lyst til at tage en svømmetur i det dejligt klare vand og opdagede, at det ikke var nær så koldt, som vi havde forventet.

Her på denne strækning fik vi indblik i de konflikter, der havde været mellem Danmark og Tyskland, og vi lærte historien på allerbedste måde, nemlig ved at bevæge os gennem de historisk autentiske steder. Før vi begyndte vor tur, havde vi aldrig interesseret os for den danske historie, men det havde ændret sig nu og givet os en baggrund for den.

Efter næsten 70 km. vandring, kom vi endelig til grænsen til Tyskland og havde en dejlig følelse af at have nået vort mål. Med store smil på vore ansigter krydsede vi ef-

ter Kollund den bro, som forbinder de to lande, og var med ét i en ny virkelighed med nye mål for de kommende uger. Men det er en anden historie.

Venlige danskere

Vi nød rigtig meget de tre uger vi vandrede igennem de danske landskaber, men somme tider manglede vi lidt af pilgrimsatmosfæren. På hele turen mødte vi kun én enkelt anden vandrer – en australsk pige – som stort set gik den samme rute – men i modsat retning. Og i mange dage så vi kun de lokale, når vi var inde i et supermarked eller en anden forretning. Det gjorde, at vi følte os lidt alene og nogle gange længtes efter at snakke eller udveksle erfaringer med andre, der gik. Men på trods af dette, var der dog – hver gang vi behøvede at få vist vej eller havde behov for andre oplysninger – altid nogen, som hjalp os. Der var en del, som inviterede på kaffe eller gav os et lift til det nærmeste shelter – eller som tilbød, at vi kunne overnatte i deres hus, hvis vi ikke kunne finde et sted at sove. I Spanien regner vi for det meste med, at personer fra Norden er ret kølige, men vi opdagede, at det er de ikke. Så vi kom hjem med en helt ny forestilling om danskerne. Og – endnu en gang – som altid, når vi besøger et nyt land, konstaterede vi, at stereotypiske forestillinger om andre, kun er naive og forenkledede. For det meste er de andre meget mere lig os, end vi troede.

Oversat af Niels Henrik Lieberkind

Min egen pilgrimshistorie

Vi begyndte i forrige nummer af Pilgrimmen med en 'serie', hvor læserne blev inviteret til, at fortælle deres egen pilgrimshistorie. Her er endnu en beretning. Skal din blive den næste?

af Gitta Bechshøft

I januar 1965 tog jeg med en god ven på tommelfingeren ned gennem Europa. I en lille, hvid sejldugs-sømandssæk havde jeg pakket det mest nødvendige udstyr: Jeans, anorak, islandsk sweater, skisokker, skjorter og lidt undertøj. Øverst i sækken lå en af mine yndlingsbøger, den franske forfatter André Gides elegiske ungdomsbibel fra 1897: Jordens Frugter. Vores mål var Indien.

Mellemøsten

Et par oplevelsesrige måneder og mange sære eventyr senere nåede vi tidligt på foråret til Bagdad i Irak. Vi fandt et logi hos en armensk købmand og gik på opdagelse i de endeløse markedsgader i suqen, der med al sin farverige mangfoldighed overvældede os med sine dufte, lyde og eksotisk klædte handlende.

En støvet, solsveden eftermiddag, klemte inde på alle sider af en større menneskemængde, stod vi pludselig ansigt til ansigt med en gruppe fakirer i lændeklæder og sandaler. Deres kroppe var gennemboret af knive og jernspyd og alskens spidst isenkram på kryds og tværs, og blodet flød fra arme, bryst og kinder. Efter dem fulgte mandlige flagellanter, som piskede deres nøgne rygstykker med jernkæder og huggede sig i hovedbunden med daggert. Synet var overvældende og grænseoverskridende i al sin fremmedartethed. Jeg fik kvalme, men kunne alligevel ikke lade være med at se på dem. Bagefter fortalte vores vært, at vi havde overværet Ashura ceremonien, et shiamuslimsk ritual, der afvikles hvert år på en bestemt dato, til minde om Imam Hussayns død i slaget ved Karbala, et sted lidt syd for Bagdad, hvortil tusinder af muslimer valfarter.

Vi nåede også lige at overvære en rask lille aktion, iværksat efter at Iraks præsident Arif var omkommet i et helikopterstyrt. Muligvis et attentat? Der blev proklameret tre dages udgangsforbud over hele byen, og et større opbud af militærkøretøjer med bevæbnede soldater patruljerede i gaderne. Vores vært udpegede skudhullerne på sin butiksfacade og nævnte henkastet, at armenierne (der var kristne) altid var de første til at blive udsat for pogromer når der var revolution. Vi fik kolde fødder og steg ombord på et tog med kurs mod den Syriske grænse.

Vores rejsepenge var ved at slippe op, tusind-og-én-nats-magien var forduftet og Indien fortonede sig i det fjerne.

Vel ankomne til Aleppo i Syrien, skiltes vi. Min ven måtte hjem til sit arbejde, men jeg var langt fra færdig med Mellemøsten. Jeg ville først en tur til Israel, og efter en hastig passage gennem Libanon og Jordan, steg jeg nogle dage senere på en lokal jordansk bus med kurs mod Østjerusalem. Ved min side sad en arabisk kvinde klædt i en fodsid, broderet kjole. Hun kiggede nysgerrigt på mig og min lille lærreds-rygsæk og spurgte så, om jeg var pilgrim?

Mig, pilgrim? ”No, no” sagde jeg og rystede energisk på hovedet. Hvad mente hun egentlig? Jeg havde absolut ingen intention om at besøge hverken Grædemuren eller Golgata. Ja, jeg anede knapt nok deres eksistens. Jeg trængte bare til at være i fred et eller andet rimelig billigt og roligt sted for at finde ud af, hvad det var, der havde forrykket sig i mit gamle verdensbillede.

På det tidspunkt hvor jeg ankom til det Jordanske Østjerusalem, fejrede den ortodokse kirke påsken. Den ene gruppe sortklædte pilgrimme efter den anden sneglede sig langsomt gennem den gamle bydels snævre markedsgader. Stemningen var tung og højtidelig. Nogle bar store trækors på skuldrene. En person klædt i hvidt havde en stor tornekrone presset ned over hovedet, men der var intet blod at se. Efter hver procession fulgte en større folkemængde. Nogle græd, andre sang salmer. En tilskuer forklarede mig, at det var pilgrimme på vej til Jesu grav. Jeg hastede videre, på vej til den svenske konsuls kontor, hvor jeg kunne få udstedt et visum til Israel.

Israel

En uge senere krydsede jeg, forsynet med det påkrævede stempel i mit pas, ingenmandsland ved Mandelbaum Gate checkpointet, og et par hundrede meter længere fremme stod jeg midt i det Israelske Vestjerusalem. Et nyt kulturchock. Her på byens travle hovedgade, der for det meste bestod af små falaffelboder og gammeldags forretninger med støvede udstillingsvinduer, gik vesterlandsk klædte, jødiske indbyggere på indkøb med tasker og net, som var de i Europa. I det nye Jerusalem var der tilsyneladende ingen hellige steder, ingen pilgrimme og ingen religiøse processioner at få øje på.

Kibbutzophold i Israel var populært blandt unge, eventyrlystne europæere. Det var noget med pionerånd, kammeratskab og sange i ørkenen omkring lejrbalet. Jeg havde selv tilbragt min ungdoms bedste år som KFUK-pigespejder, dengang spejder var noget, man ”var”, ikke noget man ”gik til”. (En gang spejder – altid spejder.) Jeg meldte mig som frivillig arbejdskraft på en ældre, vel-etableret kibbutz beliggende nær den gamle landevej op mod Jerusalem. Den samme vej, som middelalderens danske pilgrimme havde benyttet på deres færd mod den hellige stad. Her talte medlemmerne både tysk og engelsk og jeg følte mig hjemme med det samme...

Efter tre måneders ophold på kibbutzen var mit visum udløbet og mine sidste penge sluppet op og jeg måtte modvilligt vende næsen hjemefter. Men Jerusalem ville ikke slippe sit tag i mig. Kort efter Seksdageskrigen var jeg tilbage igen, og i årene derefter blev det til mange ophold af kortere og længere varighed i ”min by”.

I 1985 bosætter jeg mig permanent i Jerusalem, og som medlem af en lokal vandre-gruppe gennemtrawler jeg Israel til fods og deltager også i kulturhistoriske byvandring. Mit mål er at få licens som autoriseret guide, og nogle år senere laver jeg selv mine første ture for et lille bureau i Jerusalem, og i forårs- og efterårs-sæsonen arbejder jeg som guide for danske pilgrimsgrupper.

En dag jeg er ude med en gruppe, får vi øje på en nonne på cykel. Et sjældent syn i Jerusalem. Hun bærer en lille, sort kalot presset godt ned i panden, og den lange, mørke dragt flagrer hende om benene. Jeg kender hende godt. Hun hedder Søster Abraham. Hun er etiopisk nonne og møder gerne op til de danske pilgrimsgrupperes aftensammenkomst for at fortælle om sit eventyrlige liv og gerning.

Søster Abrahams verden er næsten så langt fra min, som den kan komme. Men hun er altså dansk, og som jeg selv har Søster Abraham også været KFUK-spejder da hun var ung. Allerede den gang vidste hun, at hun ville tjene Herren. Jeg ville bare ud at se verden. Selv er jeg ikke, og har aldrig (i klassisk forstand) været "troende kristen". I Jerusalem lever jeg sammen med en (forhenværende religiøs) jøde. Vi har næsten kun jødiske venner. Alligevel har Søster Abraham og jeg mange fælles berøringsflader, ikke mindst når det gælder interessen for tidligere tiders danske og nordiske pilgrimme og deres rejser til helligstederne.

På sporet af Peder Kæller

Mit arbejde med danske grupper på pilgrims-turist-rejser giver mig inspiration (samt økonomi) til at skrive en bog: På

Sporet af Peder Kæller, hvori jeg bringer citater fra nordiske pilgrimmes rejseberetninger og historier. Jeg har allerede indsamlet og læst et stort antal rejsebeskrivelser, der tidsmæssigt rækker tilbage til en anonym "Pilgrim fra Bordeaux", som besøgte Jerusalem i 300-tallet. Disse beretninger fra en fjern fortid er både fascinerende og til tider dybt rørende læsning. Det Hellige Land er ikke for ubefæstede sjæle. Det er et univers, der rummer både det grusomme, det naive og det uendeligt smukke.

Jeg husker ikke længere alle de turister og pilgrimme, jeg har været guide for. Men blandt præsterne husker jeg især én. Aftenen før hendes danske gruppe skal hjem, sidder vi på hendes hotelværelse og hygger over et glas vin. Vi taler om den danske pilgrim Peder Kæller, der også vandrede til Santiago og Rom. Hun fortæller at der eksisterer en moderne pilgrims-vandrerute til Santiago de Compostela i Spanien. Det vidste jeg ikke. Ved midnat skilles vi. Hun giver mig et søsterligt pilgrims-knus til afsked og spørger: "Hvorfor tager du ikke selv afsted?" Hendes ord vækker i mig en lyst, næsten en slags behov, for selv at erfare hvad det vil sige at være "pilgrim" og ikke bare "guide".

På grund af intifadaen og det deraf følgende tabte turistarbejde, må jeg i efteråret 2000 lægge min guidevirksomhed i Jerusalem på hylden – i alt fald for en tid. Jeg rejser retur til Danmark, og bliver autoriseret dansk turistguide. Nu guider jeg Israelske grupper i København. Til sidst har jeg dog fået nok af at farte rundt i store turistbusser og etablerer mit eget lille byvandrerfirma, Copenhagen Walking Tours. Det går rigtig godt. Der kommer også lidt penge på kistebunden.

Til Santiago

Som mit helt eget "middelalder-projekt" (og som en gave til mig selv på min forestående 60 års fødselsdag) beslutter jeg at gå til fods fra Danmark til Sankt Jakobs grav i Spanien. En guidekollega påtager sig at passe mine ture mens jeg er væk. Mit testamente er skrevet, alt er parat og den 18. april 2005 begynder mit eget pilgrims-eventyr fra Gorm den Gamles runesten i Kongernes Jelling.

En fodtur på ca. 3.500 km kan egentlig ikke sammenfattes under nogen formel, der kan yde den retfærdighed. Hver dag, hvert øjeblik undervejs er stort. Jeg kan ikke lade være med at tænke tilbage på dengang jeg som ung "hippie" drog ud i verden med André Gides lille bog: Jordens Frugter, i bagagen. Nu er der gået fyrré år. "Frugterne" har jeg for længst smagt på - både de søde og de sure, de bitre og de dødeligt giftige. Jeg er ikke længere så godtroende og naiv som dengang, men jeg er stadigvæk åben for "mirakler". Ikke at jeg mener, at jeg fortjener nogle. Jeg er tilfreds med bare at få lov til at gå. Gå, indtil jeg ikke længere ved, at jeg går. Svæve af sted på Apostlenes Heste. Ingen forpligtelser, ingen forventnin-

ger, ingen krav og (næsten) ingen behov. Der er så mange tanker og minder jeg skal forsøge at sætte i perspektiv. Jeg har brug for tid....

En sommerdag står jeg i en meget lille by et sted midt i Frankrig. Der ligger en gammel borg på toppen af en høj bakke. Små bindingsværkshuse i ring omkring et brostensbelagt torv, en hyggelig café. Jeg skal overnatte på et privat pilgrims-herberg beliggende i skyggen af et stort skrummel af en kirke. Den korsfæstede frelser hænger tavs deroppe under hvælvingerne, og Jomfru Maria smiler nådigt ned til mig fra sit alter. Egentlig syntes jeg ikke, at jeg har noget at gøre derinde i det røgelsesduftende halvmørke. Bliver let nostalgisk og deprimeret i kirker. Det minder mig for meget om mit arbejde i Jerusalem. Jeg savner selskab. Nogen at tale med. Jeg har været undervejs i over tre måneder, og der er tilsyneladende ingen andre pilgrimme i miles omkreds. Igen i dag skal jeg spise alene. Sove alene. Vågne alene - og gå videre næste dag - alene.

En bøn og en gave

Et sted inde i mig formulerer en bøn sig: -"Kære Vorherre. Jeg ved godt, det er lidt egoistisk, men måske kunne du sende nogen, jeg kunne følges lidt med? Bare en dag eller to... Måske et par dage?"

Samme aften banker det på døren i herberget. En lille blond, lidt undersætsig kvinde træder ind, lader sin rygsæk dumpe ned på gulvet og sætter sig tungt tilrette på en stol. "Bon jour. Marie-Françoise". Hun tager støvler og strømper af. Så smækker hun en fod op på bordet og peger på en meget stor, aflang

vabel bag tærne på forfodens trædepude. "Merde" mumler hun, som alle franskmænd gør, når noget går dem på tværs. "Jeg har kun gået 25 kilometer i dag. Det er en uge siden jeg startede. Det er så irriterende. Jeg skal til Santiago. Jeg har 1.800 km. tilbage."

Værtinden har sat mad og en flaske vin frem, og efter måltidet hjælper jeg min nye roommate med at punktere vablen og forbinde den. Hun fortæller, at hun mistede sin mand for et år siden. "Vi skulle være startet på min tres års fødselsdag. Så fik han et hjerteslag. Nu går jeg alene." Marie-Françoise snøfter og pudser næse i et stort rødt lommetørklæde. "Jeg fylder tres år om en måned", siger jeg. "Skal vi følges ad?" Hun lyser op i et stort smil. "Bien sure!"

Vi slår kludene sammen. På trods af at Marie-Françoise og jeg er et vildt og ret umage makkerpar, bliver det starten på et meget specielt venskab mellem to "gamle damer" på vej til Santiago. Jeg holder af at gå i stilhed og filosofere. Marie-Françoise er journalist og elsker at kommunikere. Hun er stolt af "Ma Danoise", som hun kalder sin nye vandre-kammerat, mens hun pr. mobiltelefon indvier hele sin store vennekreds i vores gøren og laden. I snit tilbagelægger vi dagligt 20-25 kilometer. Marie-Françoise opstøver ihærdigt natkvarter på private vinslotte, forfaldne klostre, romantiske landsbykroer – eller, når intet andet er at få, i en lejet campingvogn. Vi griner og pjatter og pjanker som to løslupne skolepiger og opfører lidt som om vi var 20 år igen og næsten hver aften spiser vi hos et nyt charmerende værtspar, der hælder spandevs af rødvin på os og vil høre det hele....

Vores makkerskab er en stor succes, men efter tre ugers zig-zag marathon op og ned ad bakker og tværs over gule stubmarker i bagende hede, kan min overlæssede pilgrims-hjerne ikke klare mere fransk selskabelighed. Mit hoved er ved at eksplodere af indtryk, og om natten drømmer jeg på gebrokkent fransk. Jeg må og skal være alene igen. Marie-Françoise forstår mig ikke helt, for nu gik det lige så godt. Hun omfavner mig, fælder en tåre og lover at skrive, når hun er kommet hjem, hvorefter hun marcherer videre mod nye eventyr, fuld af ubrugt energi. Jeg glider tilbage i min vante 20 km. pr. dag rytme og i mangel af egen mobiltelefon, må jeg nu nøjes med at følge hendes spor på afstand via herbergernes gæstebøger.

Pilgrim

Til at begynde med forekom Santiago mig så langt, langt borte. Men som målet nu vinker forude, ønsker jeg alligevel kun ét - at blive ved med at gå.... Tidligt i september er jeg kommet over Pyrenæerne og slår ind på den veltrampede sti mod Sankt Jakobs grav. Én pilgrim blandt tusinde. Her på Caminoen taler vi alle samme sprog. Pilgrimmenes sprog. Jeg får nye, gode kammerater og kommer til sidst "i mål" i oktober 2005 efter at have vandret i Peder Kællers fodspor i 6 måneder og 4 dage. Hjemturen foregår med fly. Endnu et kulturchok af de store. Tænk, at det, at komme hjem kan være så svært?....

En Pilgrim rejser hjem

Her er beretningen om især hjemturen på, hvad der synes at være forfatterens sidste Camino. Slægt skal følge slægters gang, som der står i vores danske pilgrimssalme om den dejlige jord. De fleste pilgrimme kender sikkert Jørgen Haffgaards sange fra Caminoerne – eller kan man se dem på foreningens hjemmeside Santiagopilgrimme.dk

af Jørgen Haffgaard

Efter ti år med vandringer på ”Caminoerne”, de gamle pilgrimsveje til Santiago de Compostela i Spanien, er en alderdom desværre nu ved at fremture. Dette er beretningen om en sidste Camino.

Starten

En aften i maj måned ved PC'en søgte jeg helt automatisk ind på en hjemmeside for booking af flybilletter for at se, hvad en rejse til et af de kendte steder på nordkysten dog kunne koste nu om stunder. Bare ”sådan for sjov”. Så dukkede der en mulighed op med British Airways fra Billund til Oviedos lufthavn til en pris, der slet ikke var afskrækkende, og som også snildt kunne nås på én dag ved hjælp af lokale busafgange.

Pludselig blev længslen efter at genopleve det frie liv med rygsækken på Caminoerne dernede så stort, at den helt overvandt en ellers meget relevant bekymring over en næsten ikke eksisterende styrketræning af knæene med samme rygsæk. Ti minutter senere var det en kendsgerning, at jeg skulle rejse den 31. maj. Grundet usikkerheden med hensyn til den fysiske formåen blev der dog kun købt en envejsbillet.

Masterplanen for rejsen var en fortsættelse af vandringen på Camino del Norte fra Santander, hvortil jeg nåede sidste år,

så langt som jeg nu kunne nå på 14 dage, helst hele vejen til Oviedo.

Vandringen

blev det gensyn med caminolivet og dets følelse af fred og frihed i naturens farverige forunderlighed og dets givende møder og samvær med andre pilgrimme på ruten, som jeg kendte så godt og holder så meget af. Det blev til 12 vandredage med gennemførelsen af den planlagte rute, hvorved den første halvdel af Camino del Norte i Oviedo blev sammenkoblet med den i 2015 gennemførte Camino Primitivo.

Vejrforholdene var lidt omskiftelige. Nogle af dagene med tåge og finregn i formiddagstimerne og senere overskyet. En enkelt dag kom der kraftig regn og blæst ind fra havet. Men alt i alt kan det kun betegnes som et rigtig godt gå-vejr alle dage.

Næsten alt lykkedes. Kropsmekanikken levede op til alle udfordringer i dagtimerne. Men min natlige snorken på sovesalene, som desværre alle årene på caminoerne har været et problem for omgivelserne og derfor også for mig selv, der jo helst vil bidrage positivt til den gode stemning på ruten (”festen bliver jo ikke meget bedre, end man selv er med til at gøre den!”), var nu en plage, når jeg

efter en hård dags udfordringer var træt og sov så tungt, at jeg ikke kunne vække mig selv.

Afslutningen

på vandringen blev overraskende komisk, og den efterfølgende hjemrejse levede helt op til det utrolige rejseheld, som jeg igen og igen har oplevet på caminoerne.

Den 13. juni forlod jeg Camino del Norte ved at vælge vejen til venstre mod Oviedo i den lille by Casquita. Jeg tilbragte en nat i herberget i Pola de Siero sammen med to unge pilgrimme, en fra Argentina og en fra Japan (også stor-snorker).

Onsdag d. 14. kom jeg til Oviedo ved to-tiden og fandt med Turistkontorets hjælp frem til herberget for pilgrimme, der havde fået til huse i en fløj af et nedlagt **fængsel**! Et aldeles ugæstfrit udseende kompleks med en diskret indgang via en solid ståldør i en kampestensmur ud mod gaden. Et passende endemål for en gammel vaneforbryder? Men her fik jeg skam en af de mest gæstfrie (!) modtagelser af en ung og entusiastisk hospitalero. Da han f.eks. i mit pas så mine 74 år, tilbød han mig helt automatisk en enecelle! Der kunne soves igennem i nat. Et udmærket rum med en gedigen dør med en 'Franz Jägersk' låsebox, der tydeligvis kun kun-

ne betjenes fra ydersiden, og med en god seng og en vaskekumme. Så kunne jeg straks få vasket det noget pilgrimsramte hjemrejsetøj og hængt det til tørre i eftermiddagssolen i det nu tremmeløse og åbnelige vindue.

Efter diverse vasken og baden opsøgte jeg et rejsebureau for at få arrangeret en flyhjemrejse. Det lykkedes nu ikke. Tilbuddene var enten alt for dyre, alt for eksotiske eller helt umulige med en enorm 12 kg rygsæk og vandrestaven medtaget som kabinebagage. Jeg måtte altså prøve at klare opgaven selv. Hvis jeg blot kunne komme direkte til København/Kastrup, var jeg næsten hjemme, for der afgår jo mange Intercity-tog direkte fra lufthavnen til Frederikshavn og Struer via en lille lokal station kun fire kilometer fra min bopæl. Uanset ankomsttidspunkt og vejr kan jeg til fods nå hjem derfra. Dette er udnyttet mange gange før. Altså bliver masterplanen: Til Madrid med bus i morgen og til lufthavnen der for at få en flybillet. Og nu: Til en festdags-middag og så "god nat"!

Ved 3-tiden vågner jeg pludseligt op og er lysvågen: "Galway Bay"! det er jo den melodi, den lille nye rejsesang skal skrives på, og sangens første linie skal lyde "Når jeg drømmer mig tilbage til det spanske". Underbevidstheden har åbenbart igen været på natarbejde - som det på helt samme måde er prøvet før på andre Caminoer. Op og fat papir og blyant mens flammen endnu brænder:

Når jeg drømmer mig tilbage til det spanske, Caminolandet med de mange spor, dukker minder op som jeg må se at granske, for var de altid lyse, som man tror?

Der kommer tre vers mere, inden jeg halv fem med fred i sindet kan gå til ro igen. Senere i løbet af hjemrejsen finder sangen sin endelige form og får titlen "Caminoerne i Spanien."

Hjemrejsen

Torsdag kl. 6, op at pakke rygsækken og så til fods gennem byen til rutebilstationen, for der går jo nok en bus til Madrid ved otte-tiden? Kvart i otte er jeg ved ALSA-billetlugen og får sandelig en billet til kl. 8:30 'Supra+'-bussen direkte til Madrid med en 40 % gammelfar-rabat (35€). Der er endda god tid til morgenkaffen i caféen inden afgang!

Med bus

Supra-bussen viser sig at være en luksusbus med en stewardesse om bord og med servering af såvel morgenkaffe som en frokostsandwich under kørslen. Og sæderne er 'ikke så helt ringe endda', med såvel hvileposition og klap-bord, og der er en individuel multimedieskærm indbygget i nakkestøtten i sædet foran.

De godt 400 km fra Oviedo til Madrid bliver en meget smuk tur sydpå gennem den Cantabriske Bjergkæde, som jeg hele tiden har haft på venstre hånd under min vandring fra Santander, med dens Picos de Europas smukt snedækkede tinder som en spektakulær kontrast til det til tider smilende Cantabriske Hav ud for kysten på højre hånd.

I Oviedo er vejret overskyet men tørt ved afrejsen. Jo nærmere vi kommer bjergene, desto mere voldsomt og uvenligt ser skydækket ud, og heftig regn og tæt tåge veksler under kørslen op gennem passet i bjergkæden. Og så, pludse-

ligt, som om chaufføren har besluttet, at nu kan det altså være nok med alt det vand og påvirker en kontakt i instrumentbrættet, så forsvinder al elendigheden, og solen stråler ned fra en næsten skyfri himmel over et helt fladt, frodigt, kornrigt agerland, den spanske højslette, **Mesetaen!**

Under kørslen har jeg helt tilfældigt trykket et klassisk musikprogram ind på mediespilleren og der fået Frédéric Chopins Nocturne Opus 15 nr. 2 i ørepropperne. Et smukt og bevægende lydmaleri på klaver, som jeg ikke har hørt før. Det er som at opleve en hel vandredags stemningsskift i musik. Jeg spiller det om og om igen.

Da så chaufføren pludselig skifter vejret uden for bussens vinduer, ja, så kommer der vand i øjnene. For hvor har jeg dog set meget smukt og oplevet så meget dejligt og livsbekræftende i dette gæstfri land i løbet af mine ti år her. Flere end 3.500 km til fods med rygsæk er det blevet til: Camino Francés fra Saint Jean Pied de Port i Frankrig umiddelbart efter pensioneringen i 2007 og gentaget i 2008 – nu med kamera og telefon. Camino Portugués fra Oporto i 2009. Camino

Inglés fra Ferról i 2010. Via de la Plata fra Sevilla i 2011. Dele af Camino Mozárabe i 2012, -13 og -14. Camino Primitivo fra Oviedo i 2015. Camino del Norte fra Irún over Bilbao til Santander i 2016, og så her i 2017 fra Santander til Oviedo. En fysisk udfordring, som jeg ved afrejsen slet ikke var sikker på, at jeg kunne klare mere, var nu - lige bortset fra nattesøvnen - gennemført helt som drømt om. Hvilken glæde! Men, oprigtigt talt, jeg føler mig lidt slidt nu. Livremmen er også kommet i det inderste hul igen.

Jeg er bange for, at jeg ikke mere kan komme til at gå på Caminoerne i Spanien på samme enkle måde i ro og frihed fra herberg til herberg i pagt med såvel naturen som menneskene deri, som hidtil har beriget min pensionisttid så meget. At jeg så ikke får fuldført min Camino del Norte helt til Santiago de Compostela, er ikke noget problem for mig. For så længe der er et mål tilbage, der kalder, kan drømme om en fuldendelse leve, og et håb finde sig en ankerplads.

Bussen ankommer til Madrid-Sur busstationen kl. godt 14, forsinket efter myldretidskørsel. Så er det med at finde Metroen og dens linieføring ud til lufthavnen. Heldigvis er dette prøvet nogle gange før, så det lykkes hurtigt at få en billet og komme på et tog til terminal T4 i Barajas og derfra videre til T2 med lufthavnens 'shuttle-bus'. Endelig, kl. 15:40, kan afgangstavlerne studeres, hvor lavprisselskaberne holder til. Og der er et enkelt fly til København: Ryan Air afgang 17:25 fra T1!! Af sted det går til terminal 1 og til Ryan Airs billetskranke der. Får en billet med et rygsækstort bagagetillæg til 190€. Lykke! Hjem i dag!

Med fly

Flyet synes fyldt op. Køber den traditionelle lille flaske 'farvel-kære-Spanien-VinoTinto' til skamløse 6€ og får efterfølgende en lille halvdøsende 'morfar'.

I denne afklarede afslappedhed passerer et galleri af pilgrimme, som jeg gennem de 10 år har mødt på caminoerne, revy for mig. Næsten alle af dem kun mødt på en enkelt camino. Men mange af dem husket som et ansigt, man gerne ville møde igen ude på en ny camino. De gensynsglade venner, der blev ens 'Camino-familie', og senere til kære venner, som man stadigvæk har kontakt med. Hvilke vidunderlige muligheder disse gamle pilgrimsruter giver for at møde mennesker fra næsten alle Jordens egne og forskelligheden i alder, social status, uddannelse, virke, etnicitet - på caminoens frigørende 'på lige fod'-måde ("jeg har ondt et sted og har to par halvsure sokker i sækken, og du har sandsynligvis noget lignende - hvad er der så at puste sig op over?") og derfra at dele den reflekterende form med udveksling af synspunkter og erfaringer fra tilværelserne.

Med tog

Flyet ankommer som lovet til Kastrup kl. 20:40. Klokken er lidt over 21, da jeg har fået rygsækken retur, og der er rigelig tid til at komme frem til infoskærmen ved DSBs spor 2, hvor et IC-tog mod Jylland plejer at være annonceret til 'lidt over halv'. Men ikke i dag. Til Østerport står der, og til Helsingør. Jeg tager det første tog til Hovedbanegården. På afgangsskærmen der er der resten af aftenen kun et par IC-tog til Odense med togdeling til Nykøbing Falster (!) og et enkelt IC-tog til Esbjerg. Er der mon

sket noget voldsomt i landet i løbet af de 14 dage, jeg har været væk? En togkonduktør kan fortælle, at DSBs sommerkøreplan lige er trådt i kraft, og at man deri har skåret nogle sene togafgange til Jylland helt væk! Velkommen hjem, lille forbryder! Nyligt frigivet fra et uhyggeligt spansk fængsel i Oviedo og som nu, efter en heldigt timet og tilrettelagt plan, endelig er kommet til det allersidste og så velkendte led i transportkæden, DSB Intercity, Danmark. Sandelig: Ingen kender dagen før solen går ned ! Heldigvis har jeg en søn i Odense. Så skal jeg altså ikke hjem til et tomt hus i nat med alle dets minder om min kære kones glade velkomsthøjne.

Skillevejen i Casquita: Camino del Norte videre mod Gijón eller vejen til Oviedo, mod Camino Primitivo?

Med bil

Kim hentede mig på stationen i Odense Kl. 23:51 og kørte mig hjem næste formiddag.

*1. Verden vågner op med smukke morgenrøder,
mens Vinden varsomt kysser kind og sind.
Vejen venter med Naturlighed og møder,
og Viljen vinder over krop og skind.*

*2. Når jeg drømmer mig tilbage til det spanske,
Caminolandet med de mange spor,
dukker minder op, som jeg må se at granske,
for var de altid lyse, som man tror?*

*3. Der var tågen på en brydsom bjergdags vandring,
hvor intet sås af liv og øjenfryd.
Man var ene og i klam og kold forandring.
Dog var der liv et sted, en klokkelyd.*

*4. Der var regnvejrsdage, grå og dømt til plører,
hvor morgentræthed hjælper mismod vej.
Ak, jeg tåbe, fjols og nar, når busser kører,
hvor livet er for vadefugl og kvaj?*

*5. Der var dage uden form for nogen nåde,
hvor Vinden hviler, Solen går amok.
Sveden drypper, tørsten kender ingen måde,
og Livet er i støvet, er det nok.*

*6. Der var tider, hvor hvert skridt var ve og pine,
et 'enkebal' med foden plastret til.
Knæets værken gav en grund til plaget mine
og livet føltes rigtigt sat på spil.*

*7. Meget andet kan man grave frem fra gemmet
om "prøver" fra en lang Caminofærd.
Men det var jo disse, har jeg nu fornemmet,
der gennemlevet gav den liv og værd.*

*8. Når jeg derfor ser tilbage på min verden,
vil vandrertiden lyse i mit sind.
Af dens Fred og Frihed, og af Glæden, Smerten,
Naturens pragt i sol og regn og vind.*

Jørgen Haffgaard
Oviedo 15/6 - 2017

Caminoerne i Spanien?

Melodi: "Galway Bay" (Arthur Colahan)

Under katedralen i Santiago

Følg med på en rundtur i de arkæologiske udgravninger under katedralen. Udgravningerne er nu mere end 60 år gamle, men er nu blevet åbnet for offentligheden på en daglig rundvisning.

af Henrik Friediger

Besøgende i katedralen i Santiago har måske lagt mærke til, at der to steder står nogle gitterkasser i træ og skærmer over nogle døre i gulvet. De ligner nærmest overdækkede gammeldags kravlegårde eller måske bure til at holde dyr i. Den ene gitterkasse findes i katedralens hovedskib i den bageste ende. Den anden i højre korsarm – lige over for den gravsten, der har dækket biskop Teodomiro's sarkofag.

På en nyere kobbertavle over sakofagen kan man læse, at her hviler Teodomiro's jordiske rester – den Teodomiro, der var biskop i Iria Flavia (der i dag hedder Padrón) og fandt Sankt Jakobs sakrofag og grundlagde byen Compostela.

Et betydningsfuldt sted i katedralen – her

er vi tilbage ved historiens begyndelse. Næsten – for Compostela blev ikke bygget på bar mark.

I årene 1946-59 blev der foretaget arkæologiske udgravninger af jorden under katedralen. Det viste sig her, at der var meget at studere, og først, da alt var blevet

dækket til igen – under udgravningerne var hele hovedskibets gulv lagt åbent og det var kun muligt at komme rundt i søjlegangene – blev resultatet af fundene offentliggjort. Det var i 1961.

Indtil for få år siden, var det kun arkæologer og særligt udvalgte, der fik adgang til at bese udgravningerne. Man fandt angiveligt adgangsforholdene for besværlige og åbne kister med skeletter for morbide. Men siden 2011 er de blevet åbnet for offentligheden.

Adgangen er besværlig – og begrænset. Man skal være godt til bens og være parat til at sno og bukke sig, mens man under kyndig vejledning bliver ført rundt i udgravningerne. Der er en enkelt daglig rundtur, og der er kun plads til 12 deltagere. Guidningen foregår på spansk, og hvis man ikke kan følge med i beretningerne, er udbyttet formentlig begrænset.

Hvad er der så at se? For at sige det kort: Katedralen er blevet opført på resterne af ældgamle gravpladser, så hovedindtrykket er et virvar af gamle grave.

Den første del af turen foregår i udgravningerne under hovedskibet. Og det første, man støder på, når man har fået kantet sig ned ad trappen, er et par sten i gulvet, som er den ældste grav, man har fundet. Den stammer fra Romertiden og er omkring 2000 år gammel.

Derefter går man gennem resterne af et murværk fra romertiden. Man kan fx. se, at der er render, som man har ledt vand igennem, hvilket tyder på, at det har været en del af et hus eller måske en termer? Udgravningerne fremstår ganske velre-

staurerede og rummet omkring dem er af beton med hvide vægge, der er det moderne fundament for katedralen – sikkert bygget i forbindelse med udgravningerne i midten af forrige århundrede.

Videre frem kommer man gennem områder, hvor grave ligger hulter til bulter. Oven på de romerske grave er der grave fra svebisk eller visigotisk tid – altså tiden efter at Romerriget er faldet sammen og den Iberiske halvø erobret af folk fra nord og øst – folkevandringstiden – hvor først sveberne i 400-tallet og derefter visigoterne fra midten af 500-tallet satte sig på magten.

Nogle af sakofagernes låg er markeret med en figur som denne: >---<, hvilket betyder, at det er en kristen begravelse. Visigoterne var eller rettere, blev kristne.

Andre grave ligger åbne og man kan se de forstenede skeletter, der altså skal være fra visigotisk tid – altså fra mellem 500 og 800.

At katedralen er bygget over eksisterende bygninger, er der et meget tydeligt eksempel på. Nu er vi så ovre i den anden del af udgravningerne: Under højre korsarm. Her kan man tydeligt se den oprindelige romerske mur, hvorpå der er lagt nogle stentavler – måske sarkofaglåg? – hvorpå der er bygget videre. Et godt fundament! Rundvisningen varede en times tid. Man

måtte ikke fotografere, hvilket jeg besluttede mig for at se stort på. Forklaringen var, at der var åbne grave, og det ville være upassende at vise billeder af dem. Men for det første lå de altså dér til fri beskuelse og for det andet havde katedralen netop flashet et sådant billede i deres brochure, hvor de sælger de forskellige oplevelsesmuligheder, som man mod betaling kan få i katedralen fra kælder til kvist. Og så synes jeg, Pilgrimmens læsere skulle med på turen!

Før den første katedral over Sankt Jakobs grav fra 813 er der ingen skriftlige vidnesbyrd. Der er kun arkæologien – og myterne. Myterne er der jo mange af, som det vil være de fleste pilgrimme bekendt. Men ved et besøg under katedralens stengulv, er der et ekstra perspektiv at hente. Det er som at komme med tilbage til dér, hvor det hele begyndte.

Santiago

Selve navnet Compostela er omstridt. I myternes verden er det populært med det romantiske 'Campostella', der kan tolkes som 'stjernemarken'. Som bekendt blev Sankt Jakobs sarkofag fundet af en eremit, Pelayo, der så en stjerne over en mark, hvor man så fandt den hellige grav. Det er en myte, der minder om stjernen over en vis stald i Betlehem, hvor Vor Frelser blev født og lagt i en krybbe.

En mere prosaisk forklaring på navnet er, at Compostela henviser til, at kirken, der blev bygget til ære for Sankt Jakob og hvortil hans sarkofag blev ført fra Padrón, blev bygget ovenpå en gravplads, en kir-

kegård. Compostela kan så sammenlignes med compuesta – eller på dansk: Kompost.

Katedralen i Santiago har undergået mange forandringer i tidernes løb. De forskellige stadier kan studeres på pilgrims-museet – Museo das Peregrinacións de Santiago, der nu ligger på Praza das Praterías ud for katedralens højre korsarm.

Den ældste del af bygningskomplekset ligger som en knopskydning på venstre korsarm. Lad mig slutte denne lille beretning med et par fotos af denne katedralens ældste del – udefra og indefra:

Apostlen Sankt Jakob i Vordingborg kirke

af Ole Jellev

Kirken i Vordingborg var i middelalderen viet til Jomfru Maria, og var altså dengang lige som i dag benævnt som Vor Frue Kirke.

Kirkens bygningshistorie er ikke helt udredt, men hovedtrækkene står klart, nemlig at koret er ældst og fra engang midt i 1300-årene, medens det tredelte skib, sakristiet og tårnet er tilføjet senere.

I år 1364 besøgte Valdemar Atterdag pave Urban V i Avignon, og senere samme år godkender paven en overgivelse af en række relikvier til Sankt Marie-kirken i Vordingborg. I 1432 gives der pavelig afladsbevilling til den hellige Marias sogne-

kirke i Vordingborg, gældende for 20 år. Sådanne afladsbreve var ikke ualmindelige, og det forventedes, at besøgende ville give et bidrag til kirkens vedligeholdelse.

Den bemalede triumf-væg (buen mellem kor og skib) i kirken og korets kalkmalerier er malet af "Hellig tre Kongersmaleren" kendt fra Roskilde Domkirke.

Korbuens kalkmalerier fra omkring 1470, med den sjældne kombination af malede helgenbilleder og krucifikset udskåret i træ. Kalkmaleriet viser Maria og Johannes stående på hver side af den korsfæstede. Ved siden af Maria står apostlen Jakob den Ældre. Ved siden af den sørgende Johannes ses apostlen Andreas, symboliseret ved det X-formede kors, som Andreas blev korsfæstet på.

Det er også en fremstilling af Vordingborg kirkes historie: Andreas, som billede på den kirke, Sct. Andreas kirke oppe ved Gåsetårnet, hvorfra Maria-kapellet udgik, altså det kapel Valdemar Atterdag i 1360'erne ansøgte paven om at indrette som helligsted i byen.

Og så **Jakob den Ældre** i pilgrimsdragt med vandringsstav og på hatten en muslingeskal som pilgrimme hjembragte fra Santiago de Compostela. Han var også et billede på den helgen, som i 1430'erne giver kirken den rigdom i form af pilgrimsindtægter, som skulle til for at bygge den færdig.

Pilgrimshistorie

Står man i tårnrummet og kigger op i kirken mod alteret kan man se den gule kantstribе som en lige linie. Egentlig krummer den langs hvælvingerne. Det er horisonten og den egentlige underkant for både triumfvæg og kormalerierne, dvs. kirkens, byens og borgens historie og Jesu fødselshistorie i ét. Baggrundsmotivet på korets billede af mødet mellem Maria og Elisabeth er tårne, måske fra borgen og billedet af Maria med barnet, centralbilledet, er fra Den Hellige Birgitta af Vadstenas vision af Jesu fødsel fra hendes pilgrimsfærd til Jerusalem. Hun var i øvrigt veninde til Margrethe den I., som er Valdemar Atterdags datter, så også her har historien en sammenhæng.

Man skal forestille sig at pilgrimmene, der kom til Vordingborg kirke ind gennem tårnet og så dette billede af den Hellige Birgittas vision af fødslen fra hendes pilgrimsfærd over den gule horisontlinie lige foran sig. Så billedet har stået helt klart som et punkt helt derude, hvor Paradis bliver ét med Gud selv, det tætteste et menneske kan komme på herlighedsriget.

Vor Frue Kirke i Vordingborg ligger på den nyetablerede pilgrimsrute fra Ringsted ned over Lolland til Maribo. Indgangen til kirken er igennem tårnet, hvor der er et utroligt smukt Pilgrimsstempel med Jomfru Maria, som er til fri afbenyttelse.

Vordingborg Kirke er en "Vejkirke" og er åben for besøgende alle dage fra kl. 8.00 til 16.00. Der vil dog ikke være adgang til kirken under kirkelige handlinger.

Der er forskel på en Camino og en GR-rute

I september gik forfatteren en del af Camino del Norte og kom allerede den første dag på afveje.

af Carsten Maegaard

Det startede så fint fra Irún ved grænsen til Frankrig. De grønne småbjerge ud til Biscayen skulle vel ikke være noget for en hærdeet pilgrim. Og selvom det regnede fra morgenstunden, ja det stod nærmest ned i stænger, så var det bare på med ponchoen og ud af døren.

Først går man langs vejen til den lille lufthavn. Derpå svinger man til venstre langs en å, men så går det ellers opad. Når man har vandret omtrent de første 200 højdemeter viser der sig en smal sti der går "direkte op i himlen". Den var selvfølgelig noget mudret så det gjaldt om at holde godt fast i bregner og træer.

Da jeg havde aset opad i en evighed så jeg pludselig en slange på stien. Det viste sig nu at være en regnorm, men af en enorm størrelse, ca. 40 cm lang. Op kom jeg til en åben sæter, og da åbnede der sig en vanvittig flot udsigt sig i ca. 400 meters højde. Til højre det store ocean og til venstre en brat bjergside ned mod Irún og forstæder. Vejret klarede også lidt op og jeg genvandt humøret, der var dalet noget i takt med at højdemeterne tog til. For nok er det ikke de helt store højder på Nordruten, men de er knageme stejle.

Caminoen følger nogle fårestier og gamle vagttårne langs den markante højderyg, så det er ikke svært at finde vej, i hvert fald ikke før man kommer til en lille asfaltvej, som følges nogle kilometer i en passende afstand. Men ét sted skal den krydses.

Indtil det sted har Caminoen og GR121 været sammenfaldende.

Omveje på Caminoen

Omveje på Caminoen

GR er egentlig en fransk afmærkning af vandreveje i hjemlandet, men også i de tilstødende lande. De er ind imellem temmelig udfordrende.

Jeg overså bare, at jeg skulle have gået et par hundrede meter ad asfaltvejen før Caminoen igen fortsatte som en sti. I stedet fulgte jeg bare det hvid-røde symbol for GR-ruten på modsatte side af vejen i sløv forvisning om at jeg var på Caminoen. Der var da heller ikke grund til bekymring de næste par kilometer, men herefter snævrede stien sig mere og mere ind indtil den kun var et meget smalt spor, meget tæt på klippeafgrunden ned mod det frådende Atlanterhav, nu dog kun ca. 200 meter nede. Til den modsatte side blev det også stejlere og stejlere ned mod en kløft, så det i stigende grad udviklede sig til "en balancegang på en knivspæg".

Regnen og blæsten var igen taget til. Det gjaldt bare om at se sig for - men også at nyde sceneriet. Nu ledte stien mig om på landsiden mod kløften, og det blev stejlere. Heldigvis havde behjertede folk spændt nogle stålwirer ud, fastgjort til klippevæggen, så man kunne holde sig fast, for nu var stien kun ca. 20 cm bred med klippevæg op på højre side og klippeskrænt med lyngtøtter ned på venstre. Det er dog utrolig hvor meget ro sådan en livline kan give. Jeg følte mig ikke spor ræd og nød tværtimod udsigten. Længere fremme kunne jeg nu, langt nede, se fjordmundingen til Pasai med fyrtårnet på modsatte side.

Pludselig følte jeg mig overvåget. Jeg kiggede op og så 8-10 bjerggeder, der havde søgt ly for regnen under et klippefrem-

spring. De så præcis ud som om de tænkte: "Hvad laver du dog herude i det vejr? Gå dog hjem tosse!"

Det gjorde jeg så. Men helt fremme ved den kun godt 200 m brede fjordmunding, nu ca. 80 meter over havet, så jeg en lang slank robåd med omkring 16 mand ved årerne øve sig i at manøvrere i de godt 2 meter høje bølger og bruge dem til at surfe på, ind i fjordens beskyttende vande. Det så fantastisk ud.

Da jeg senere kom ind til Pasai og fik en friskpresset zumo de naranja fortalte damen, at de trænede til den store årlige kaproning mellem alle byerne langs den baskiske kyst. Den skulle netop finde sted dagen efter, søndag den 10. september, i bugten ved San Sebastian.

Jeg kom et par dage senere til Deba, hvor hele byen var klædt i gult med masser af mennesker på gaden. Det viste sig, at det var deres hold, der havde vundet kaproningen.

Den lille omvej ad GR 121 er kun på ca. 4 km og kan stærkt anbefales, hvis du er godt til bens og ikke er højdeskræk.

Omveje på Caminoen

San Roque

af Henrik Friediger

Mens vi her i Nordeuropa fejrer 500-året for Reformationen, er det et helt andet 500-årsjubilæum, man fejrer i Santiago. I år er det nemlig 500 år siden den populære pilgrimshelgen, San Roque, frelste byen for en pest der hærgende byen i 8 måneder.

Historien er, at byrådet og domkapitlet besluttede at byens borgere skulle bede til San Roque om at gå i forbøn hos Gud, om at befri byen for pesten. Til gengæld

I 1569 brød der imidlertid en ny pest ud – og så fik man travlt med at få indfriet løftet til San Roque om at opføre ham et kapel. Allerede i 1576 stod det færdigt og blev indviet i 1577 – 60 år efter det første løfte! Samtidig blev der dannet et San Roque-selskab og i tilknytning til kapellet, blev der opført et hospital.

Normalt er kapellet lukket for offentligheden, men i jubilæumsåret kan det besøges – og der afholdes daglige messer.

ville man så rejse et kapel til ære for San Roque. Pesten forsvandt – og kapellet blev bygget lidt udenfor murene på den vej, der fører til A Coruña. Da man imidlertid ikke kunne skaffe de økonomiske midler til opførelsen af kapellet og arkitekten i mellemtiden gik hen og døde, trak opførelsen noget ud.

Santiago

Der er også udfærdiget et stempel, som man kan få i sit pilgrimspas. Da jeg besøgte kapellet i november, var der dog ikke et sådant, men det skulle se således ud:

Historien om San Roque er i al korthed, at han var en ønskebarn, der blev født i 1300 i den franske by Montpellier. Han voksede op som et elsket barn og studerede til læge. Da forældrene døde, solgte han hvad han arvede og gav pengene til de fattige. Derefter begav han sig på pilgrimsvandring til Italien. Da en pest brød ud i Italien hjalp han de syge, men blev desværre selv smittet.

Således syg, trak han sig tilbage i isolation for ikke at bringe smitten videre. Han havde kun selskab af en lille hund, Melampo, som hver dag i munden bragte ham et brød og tillige slikkede hans sår. Hunden blev hans frelse og han blev rask. I mellemtiden var der udbrudt krig, og han blev beskyldt for at være spion og sat i fængsel. Her blev han trøstet af en Herrens engel.

Da han døde opdagede hans onkel et korsmærke på hans bryst. Onklen indså, at han havde været en hellig mand og byggede en kirke til hans ære for at mindes hans hellighed og gode gerninger.

San Roque blev hurtigt en populær helgen i den katolske verden – og der er bygget utallige kirker og kapeller til hans ære. Flere af dem møder man på Caminoen. Ofte kan man forveksle statuer af San Roque og statuer af Santiago i hans inkarnation som pilgrim – de er stort set ens klædt på i den klassiske pilgrimsdragt. Men læg mærke til San Roques særlige kendetegn: Han er afbildet mens han viser et sår på sit ben og i følgeskab med en hund, der han et brød i munden. Ofte er der også vist englen, der trøstede ham under fængselsopholdet.

Kapellets indre er i vild, spansk barok tegnet af den navnkundige mester Simón Rodríguez i første halvdel af 1700-tallet.

San Roque for børn

San Roques popularitet har også bredt sig til børneværrelset. På Youtube kan man forsøge sig med at søge på: EL PER-

Santiago

RO DE SAN ROQUE – så dukker der flere versioner af en børnesang op.

Min spanske ven, Manuel, har fortalt mig, at han som barn lærte et vrøvlevers om San Roque, som børnene i hans landsby – som i hele Spanien velsagtens – hyggede sig med:

**EL PERRO DE SAN ROQUE NO
TIENE RABO
PORQUE RAMON RODRIGUEZ
SE LO HA ROBADO
EL PERRO DE SAN ROQUE NO
TIENE COLA
PORQUE SE LO HA COMIDO UNA
CARACOLA**

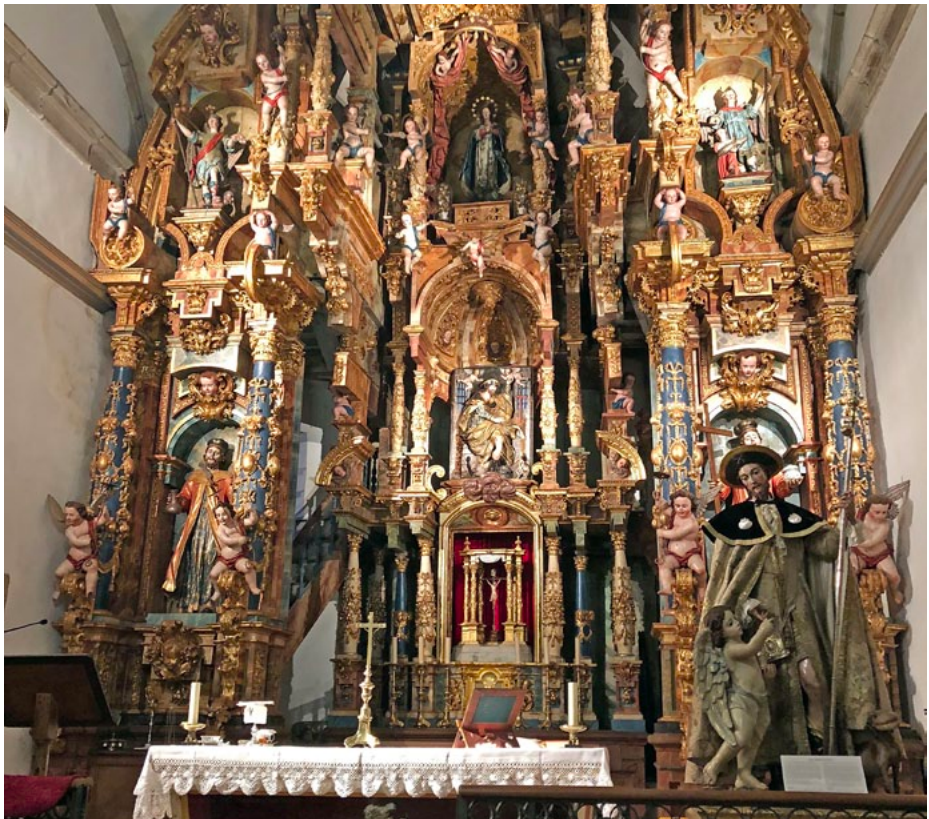
Altså cirka:

***San Roques hund har ingen hale
fordi Ramon Rodriguez har røvet den
San Roques hund har ingen hale
Fordi den har ædt den, konkylie***

Vrøvleverset betyder ingenting – men det er da påfaldende, at ham, der røver hundens hale, har næsten samme navn som den kunstner, der har stået for barokaltret – det med konkylie (eller: sneglen) er vidst bare et godt rim: Cola – caracola.

I forbindelse med jubilæet har man lagt en børnebog ud på internettet:

sanroque500.es Her kan man læse om hans hellige liv og få inspiration til sit eget.

Santa María de Eunate

På din vej ad Den Aragonesiske Vej kommer du forbi Eunate kirken, den måske mest enigmatiske kirke på din vej. Kommer du ad Den Franske Vej skal du dreje "skarpt" til venstre i Muruzábal, en omvej, men det er det værd.

af Henrik Tarp

Ensomt beliggende, "midt" i Navarra provinsen finder man Eunate kirken. I et område hvor kirken ikke har nogen tilknytning til hverken by eller folk og placeret, uden tvivl, med et specielt sigte. Et sigte som fortaber sig i tiden. Så mystisk i sin konstruktion og historie at kirken har været ophav til mange mærkelige beretninger om overnaturlige oplevelser.

Kirken er i sig selv enestående. Oktagon i sin opbygning med en femsided apsis en flot dekoreret hovedindgang mod nord og en mindre mod øst samt ikke mindst en klaustrolignende buegang med 33 buer hele vejen rundt om kirken, den eneste af sin slags i Spanien. Kirken kronet på toppen af en tårnliggende konstruktion, hvor man har kunnet tænde ild. Tilsvarende kirke findes få andre

steder, men Eunate skiller sig tydeligt ud fra disse. Den eneste kirke "der kommer nærmest" er kirken i Torres del Rio, også på pilgrimsvejen, men den har ikke buegangen. Man mener, at kirken er bygget i sidste halvdel af 1100-tallet da Sancho el Sabio regerede i Navarra. Kirken er bygget efter samme skabelon som Begravelseskirken i Jerusalem. Den er udsmykket med figurer og hoveder, som har været studeret nærgående for at udlægge deres symbolik, men ingen har indtil dato formået at bryde denne kode. Allerede ved indgangen til kirken, i portens tympanon bliver man modtaget af udhugninger og relieffer, der sætter fantasien i gang og lægger op til tolkninger. På murene gro-teske hoveder. En kirke der trods sin liden størrelse stadig giver forskere grå hår i hovedet.

Omveje på Caminoen

Man mener, at kirken er bygget af tempelridderne, men tempelridderne har aldrig befærdet sig i dette område, eller man har i hvert fald ingen nedskrevne optegnelser om at de nogen sinde har været her. Det kan så have være en anden orden, Johannerne er nævnt. En munkeorden der også var med i korstogene til Jerusalem. Men intet er sikkert. Når ridderordener trækkes ind som mulige bygherrer hænger det sammen med den udsmykningsmystik, der er i kirken. Ved andre store kirkebygninger kan basrelieffer og andre udhugninger fortolkes og føres tilbage til biblen og kristendommen. Det har været yderst vanskeligt i Eunate kirken. Det er derfor den omgærdes med så megen mystik.

Eunate ligger som sagt på pilgrimsvejen og har helt sikkert fungeret som kirke/hospital/herberg for pilgrimme. Tårnet, der kroner kirken, har med sin ild været

som et ledefyr for pilgrimme, der ankom om natten. Udgravninger ved kirken har i hvert fald afdækket grave med muslingeskaller, som skulle underbygge denne teori. Nogle forskere mener at der må have været et kloster tilknyttet kirken, men der er ikke fundet bevis for denne teori.

En kirke der sætter fantasien i gang og har givet stof til mange overnaturlige fortællinger. Her får du en af dem. Vi kalder historien

Tvillingeportalen

Indgangen til Eunate er en udfordring af symboler. En samling af mærkelige figurer og arkader, hvor man kan se former der ligner stjerner eller planeter og som muligvis skal videregive en gåde af meddelelser, som stadig står uløst. Hoveder af uhyrlige mænd, der når man ser dem omvendt, viser sig at være diaboliske og

en samling af udhugninger, hvor uhyrer, eremitmunke og tempelmunke får en til at tænke på ideers forskruede tanker, udmøntet på så mystisk en måde at en sand fortolkning stadig er skjult land for selv de mest lærde.

Netop hvad angår denne indgang til Eunate, knytter der sig en forunderlig fortælling, thi i en landsby ikke langt fra Eunate, Olcoz, ligner indgangsportalen til den lokale kirke næsten på en prik indgangsportalen til Eunate. Så meget at den kunne være en enægget tvilling. Forskellen mellem de to indgangspartier er så lille at den i Olcoz skal nærstuderes for at finde forskellene. En mærkelig legende kan måske opklare, eller komplicere, det afhænger at de øjne der læser, den skjulte mystik der gemmer sig i disse næsten ens indgangsportal.

Det fortælles at arbejdet på Santa María de Eunates indgangsportal blev lagt i hænderne på en stenhugger der tilhørte Tempelridderordenen, en stenhugger der på den tid skulle have været blandt de bedste. Da arbejdet var vel fremskredet fortælles det, at han af ukendte årsager blev nødt til at trække sig og efterlade arbejdet ufuldendt. Arbejdet med kirken fortsatte, men stenhuggerens fravær fortsatte og da munkene ikke ville have en færdig kirke med en ufærdig portal blev de enige om at hyre en lokal stenhugger. Han gjorde arbejdet færdigt med en præcision, der var den fraværende mester værdig.

Da stenhuggeren vendte tilbage og så at en anden stenhugger havde færdiggjort hans arbejde blev han rasende og protesterede højlydt over for abbeden, at en anden havde bemægtiget sig hans arbejde.

Abbeden gav ham da i opdrag, for at stenhuggeren kunne få sin betaling, at hugge en anden portal lige så hurtigt som den lokale stenhugger havde gjort det, nemlig på tre dage.

Stenhuggeren så sig helt fortabt, men opsat på at holde sit løfte, og for at få sin betaling, søgte han hjælp hos en heks, som boede ved floden Nekeas udspring.

Hun gav ham en løsning

Det var Sankt Hans aften og mester stenhuggeren, der fulgte heksens råd, gik til floden, hvor der var et sted med stille vand. Her skulle han vente indtil en enorm slange dukkede op for at svømme, som den altid gjorde hvert år, i Sankt Hans nattens måneskær. Før den gled ned i vandet efterlod den altid en månesten, som den havde i munden, inde på bredden. Stenhuggermesteren ventede til slangen var langt ude i vandet. Han tog så hurtigt stenen og skyndte sig tilbage til Eunateportalen, hvor han havde en rå portal stående. Han lagde månesten ned i en kalk fyldt med vand fra Nekeas floden. Han stillede kalken neden under den rå portal og ventede nu på at månen skulle nå sit zenit. Da månen stod højest på himmelbuen udløstes underet. Buen tog hurtigt form under stenhuggerens stemmejern og den blev eftergjort med stor nøjagtighed, det være sig i figurer som søjler. Næste morgen var arbejdet færdigt. Da den gamle lokale stenhugger dukkede op ved solopgang, så han at hans indgangsportal var kopieret, men omvendt. Da var det at den gamle stenhugger blev så gal at han sparkede så kraftigt til kopien at den røg op i luften og endte som portal på kirken i Olcoz, hvor den har været helt op til vore dage.

Puente Villarente

Et eksempel på den forbedring af Caminoen, der mange steder er i gang – især måske på Camino Francés.

af Henrik Friediger

Caminoen – Caminoerne – er skøn(ne). Men det er naturligvis ikke alle strækninger, der er lige smukke og indbydende at vandre. Traditionelt er ind- og udgange til de større byer ikke noget at skrive hjem om – kedelige industri- og forretningskvarterer og larmende motorvejsudfletninger.

En lang og besværlig og upopulær etape på Camino Francés er de 19-20 kilometer mellem Mansilla de las Mulas og León.

Selve byen Mansilla har de seneste år fået noget af en ansigtsløftning, er nærmest blevet gennemrenoveret og frister bestemt til et ophold og et nærmere eftersyn, som Caminoen snor sig ind gennem det gamle kvarter.

Vejen ud af byen går også ganske godt, når man passerer en gammel bro og kommer ud på den lige strækning langs nogle idrætsanlæg. Men det er godt nok meget lige ud og værre bliver det, når Caminoen bliver til en uendelig grusvej langs landevejen, der er ret trafikeret – selvom der er en nyetableret motorvej lige i nærheden.

Efter 5-6 kilometer kommer man til en indtil for nylig temmelig farefuld og stressende bro over floden Porma. Broen stammer oprindeligt helt fra Middelalderen, men er løbende blevet restaureret og forstærket, så selv lastbiler kan passere i rimelig fart hen over de i alt 16 brobuer, der bærer konstruktionen. Her galdt der tidligere ingen kære mor – pil-

Broer på Caminoen

grimmene var nødt til at kaste sig ud i det og med fare for liv og lemmer at blande sig med den øvrige trafik. Altså indtil for nylig.

Når den oprindelige bro har 16 brobuer og er lang som et ondt år, er det ikke fordi floden er specielt vandfyldt. Nej, det skyldes, at den samtidig skal bære trafikken over et større sumpområde inden man kan komme tørskoet over på den anden side, hvor landsbyen Villarente, der har givet broen navn, ligger.

Men nu er alt forandret. Gode kræfter har også her forbedret stierne og skabt en oase af en pragtfuld tur nede i floddalen med gangbroer igennem alt det grønne og også en bro over selve floden. Det sidste stykke op mod Villarente er en grussti, hvorfra der et imponerende

syn til middelalderbroen, som man på denne måde slipper for at passere.

Et godt eksempel på den dynamiske udvikling, Camionen er inde i med stadige forbedringer af oplevelsesmulighederne – og pilgrimmenes trygge vandring.

Resten af vejen op til León – ”op til” fordi vejen skønt - stadig på mesetaen - har en svag stigning de næste ca. 10 kilometer – er ikke noget at skrive hjem om. Det skulle da lige være den imponerende gang- og cykelbro, der står dér hvor stigningen hører op og hvorfra man får et første og ganske imponerende vue over den store by, León. Endnu et godt eksempel på, at der bliver passet godt på os pilgrimme – selv på de måske mindre interessante og indimellem farefulde dele af vores vandring mod Santiago.

Klokken-to-søstrene – Dos Marias

I Alamedaparken i Santiago kan de besøgende ikke undgå at se en figurgruppe med to kvinder, stærkt sminkede og klædt i kraftigt farvet tøj. Det er de to klokken-to-søstre.

af Niels Henrik Lieberkind

'Dos Marias' skæbner er en legende i Santiago – fra tiden med diktatur i Spanien.

De to søstre, Maruxa og Coralía, var en del af en børneflokk på 11 fra arbejderfamilien Fandiño, som boede i Rua do Espírito Santo nr. 16. Da børnene voksede op, blev tre af brødrene fremstående medlemmer af CNT – den nationale arbejderfagbevægelse. Senere udrød borgerkrigen, og da Francisco Franco havde vundet den i 1939, blev CNT samme år forbudt, fordi CNT havde været imod Franco og hans parti, Falangen. Efter forbudet, og helt frem til 1948, kæmpede CNT i det skjulte mod Franco, der i mellemtiden var blevet enehersker og diktator. Derefter lavede de kun aktiviteter imod styret fra udlandet. Naturligvis bevirkede denne modstand, at CNTs medlemmer var eftersøgt og måtte holde sig skjult, men de tre brødre blev anholdt og fængslet. En af dem, Manuel, døde efter den hårdhændede behandling i fængslet, men det lykkedes de to andre, Antonio og Alfonso, at flygte.

Det bekymrede naturligvis familien, at brødrene var efterlyst og blev jagtet, og mareridtet blev forstærket, fordi politiet altid generede den på forskellig vis. Deres hus blev udsat for razziaer et utal af gange – for det meste under natlige besøg, hvor familien blev gennet op, medens alt blev gennemrodet. De blev mange gange

bragt til forhør hos politiet, som håbede at finde brødrenes skjulesteder. De blev udsat for ydmygelser, både hjemme og offentligt. Nogle af dem blev tvunget til at gå nøgne gennem gaderne og helt op til Monte Pedroso, et højdedrag nord for Santiago. Den slags påvirker naturligvis mennesker, og i længden begynder man naturligt nok at gøre ting, som under andre forhold ville være usandsynlige og mærkelige.

Formentlig på grund af sådanne leveforhold, reagerede de to søstre ved at holde op som syersker. De begrundede det med, at det var svært af få kunder, når myndighederne holdt et så skarpt øje med alle, som familien havde forbindelse med. Ingen havde lyst til at komme i politiets søgelys, fordi man handlede hos en familie, myndighederne så som anarkister og modstandere. På den tid var konservatismen i Spanien stor, og det var almindeligt, at kvinder gik i sort tøj – især, hvis der havde været dødsfald i familien indenfor de seneste fem år, og det betød, at næsten alle voksne kvinder gik i sort.

Men så begyndte Maruxa, Coralía og en yngre søster, Sarita – hun døde kort efter – nok som en tavs demonstration, og sandsynligvis uden selv at være bevidste om årsagen til deres reaktioner – at sy deres tøj i skrappe farver og at lægge en

Santiago

kraftig make-up, der var meget autoret. Og hver dag, når klokken fra Berenguelas tårn i katedralen slog to, gik de ud af døren, tog hinanden under armen og spadserede gennem den gamle bydel. Hvis det var regn, søgte de ly under arkaderne, men når det var godt vejr gjorde de omveje gennem byen, indtil de nåede ned til Alamedaparken, hvor de fortsatte med at promenerer, flirte og optræde, som om alle af hankøn var forelskede i dem. Det var damer, man lagde mærke til – i deres specielle fremtoning

og den måde, de flirtede med studenterne – og kom med vovede bemærkninger til mændene på gaden.

Når man ikke har noget arbejde, har man heller ingen indkomst, så familien havde svære økonomiske problemer, og de overlevede kun, fordi folk i nabolaget havde ondt af dem og hjalp dem på måder, så familien ikke følte, at de tabte deres stolthed. Og på trods af faren for at blive miskrediteret for at hjælpe systemets modstandere, var der flere og

Santiago

flere af byens indbyggere som gav bidrag, når naboerne bad om det. På grund af søstrenes fremtoning i byen vidste alle jo, hvem de var og deres baggrund var kendt. Derfor var der også stor forståelse for, at hjælp var tiltrængt, og selv om mange ikke turde være i direkte kontakt med Maria'erne og deres familie af frygt for represalier, så de søstre som et symbol på deres fælles ønske om frihed. Solidariteten med familien Fandiño viste sig rigtigt, da en storm i begyndelsen af 60'erne flåede taget af deres hus, og en indsamling i byen indbragte 250.000 pesetas. Det var lige så meget, som man på det tidspunkt kunne købe en lejlighed for.

Da de efterlyste brødre senere blev anholdt, blev kontrollen med familien Fandiño noget lettet, men de havde det stadig svært, og søstrenes promenader fortsatte, som den tavse protest den var, imod systemet.

Begge søstre nåede at opleve Francos død i 1975 og Spaniens overgang til demokrati ikke så lang tid efter. Men de fortsatte deres daglige spadsereture, indtil Maruxa døde i 1980, og Coralía blev anbragt i A Coruña. Her spurgte hun dagligt om vejen til Santiago. Den kom hun endelig på tre år senere, og de ligger nu begge på Boisacakirkegården i Santiago. Maruxa i grav nr. 991 sammen med tre af sine brødre og deres mor, og Coralía i nr. 3.196 sammen med sin far.

Nu står de to søstre forevigt i den farverige figurgruppe, som er et af de mest fotograferede objekter i Santiago. Nogle har hørt lidt om dem, men mange undrer sig over, hvad det mon er for nogle damer, som med deres bitre ironi betalte gælden for den tids fundamentalisme og undertrykkelse af alle i Spanien og en protest mod deres egen tragedie.

TIL JER DER GIK MOD SANTIAGO !!!!

**2011 fra VIBORG, 2012 fra BOV og
2013 fra BREMEN til DORTMUND**

Vi nåede ikke til Santiago de Compostela !!! I januar 2016 skrev vi (Mogens og Grethe) i PILGRIMMEN om vores vandring MOD SANTIAGO.

Vi var nået til Dijon i Frankrig, og planen var, at gå til Le Pry i foråret 2016 og videre igen i efteråret, planerne for 2017 var også klar.

Det er godt at have planer, og dejligt at kunne glæde sig og drømme om nye eventyr, men som min morfar ofte sagde : "Ingen kender dagen, før solen går ned".

Ingen af Mogens og mine planer blev til noget.

Mogens blev syg - så alvorligt, at der ingen helbredelse var mulig.

Min kæreste og aller bedste ven Mogens Kastberg Hvelplund Nielsen døde 26. juni 2017.

Ære være hans minde.

Har nogen af Jer lyst og mulighed for at gå med mig en weekend tur på Hærvejen 26.-27. maj 2018? Skriv evt. til mig: grethedyrby@gmail.com

Med pilgrimshilsen Grethe Dyrby

Vil du hjælpe med at distribuere postkort m.m.

Vi har i bestyrelsen sat os for, at flere skal få kendskab til vores forening og de danske pilgrimsruter. For tiden får vi lavet flere pr-tryksager (postkort, ajourført velkomstfolder, ny miniplakat m.m.) som vi gerne vil fordele til:

- Turistkontorer
- Vandrerrhjem
- Campingpladser
- Bed & Breakfast steder
- Sportsbutikker
- Sognekontorer
- Biblioteker
- m.fl.

”PR-ambassadør”

Vi arbejder på i løbet af foråret 2018 at få etableret kontakt til 1-2 ”santiago-medlemmer” i alle landets kommuner, som vi kan sende en større postpakke til. Opgaven er så at vedkommende over tid distribuerer materialet til de pågældende steder i aftalte kommune (egen kommune).

Vi forventer at have materialet klar til udsendelse til Jer, primo april.

En anden opgave senere hen, kunne være, at være med til at arrangere nogle lokale vandringer i Jeres område.

På årsmødet for nyligt i Middelfart, fik vi tilbagemeldinger fra medlemmer, som gerne vil hjælpe os.

Følgende kommuner er allerede dækket:

Silkeborg, Aarhus, Sønderborg, Middelfart, Nordfyn, Odense, Assens, Lolland, Guldborgsund, Lejre, Roskilde, Gribskov.

Har du lyst til at hjælpe foreningen, så send en email til Troels Beck trbeck45@gmail.com

Skriv: Navn, postadr., mobiltilf., samt navnet på den kommune du bor i.

Så vender vi tilbage med information i marts/april.

Venlig hilsen
for bestyrelsen
Troels Beck

Årsmøde 2017

Fotos: Bøje Pedersen

SEMINAR: Er vi alle pilgrimme?

Pilgrimsseminar i Jelling lørdag-søndag 1-2. september 2018 – sæt x i kalenderen!

Pilgrimsvandring har rødder langt tilbage i historien. Fænomenet toppede i middelalderen, men har de senere år fået en renæssance. Hvorfor begiver moderne mennesker sig igen på pilgrimsvandring? Er målene med vandringen de samme i dag som i forne tider?

Det spørger Tove Kruse, som lægger op til debat om emnet.

Tove Kruse er ph.d. og lektor i historie på Roskilde Universitet og forfatter til bogen: Fortiden turl/retur fra 2015.

Desuden vil pilgrimspræst Anette Foged Schultz fortælle om pilgrimsarbejdet i Horsens.

Seminaret holdes i sognehuset i Jelling den 1. september med start lørdag kl. 10 og slutter søndag kl. 11.

Lørdag eftermiddag er der vandretur ved Faarup sø. Derefter middag med let underholdning. Aftenen slutter med andagt i Jelling Kirke. Overnatning på pilgrimsherberget i Jelling. Søndag rundvisning i Kongernes Jelling med en ekspert fra Jelling-museet.

Deltagelse i seminaret er gratis, bortset fra forplejningen, som koster kr. 200,- pp. Alle medlemmer er velkomne. Der følger senere en indbydelse med tilmeldingsfrister.

Se også hjemmesiden: **kulturogpilgrimsruter.dk**

Arrangør: Foreningen Danske Kultur- og Pilgrimsruter, som Foreningen af Danske Santiagopilgrimme er medlem af.

Suppl. oplysninger: Mail til Vibeke Mørdrup **v.moerdrup@gmail.com**

KURSUS: Tekniske hjælpemidler til at finde vej!

Søndag 18. marts 2018 kl. 12 til 16 i Vissenbjerg/Fyn

Hvordan får du mest ud af brugen af hjemmesider, apps, internationale kort via din smartphone? Vi sætter focus på GPX-filer dvs. dataformatet som indeholder GPS data i form af punkter (waypoints), spor (track) og ruter. Vi ser på: Endomondo / app'en Sundhed / Waymarkedstrails / Open street Map / iForm kort / Ud i Naturen

Flere informationer finder du på www.santiagopilgrimme.dk

Suppl. oplys. mail til: trbeck45@gmail.com

Middelalder-markeder

- vil du repræsentere Santiagforeningen?

I 2018 er det planen at synliggøre kendskabet til vores forening. Der er flere lighedspunkter med middelalderen, vikingemarkeder og pilgrimstiden.

Planen er at vi er repræsenteret på et antal vikinge- / middelaldermarkeder sommeren over, med information om vor pilgrimsforening, og informerer om pilgrimsruterne til Trondheim og Vadstena samt til Santiago de Compostela.

Vi søger nogle medlemmer som vil bruge 1-2 dage på ét af de mange markeder fx. i København (Valbyparken) – i Esrum, Fyn (Glavendruplund) – Horsens – Ribe – Viborg.

Opgaven er at informere interesserede om foreningens virke, via diverse informationsmaterialer.

Foreningen sørger for:

- Levering af 2 pilgrimskapper
- En autentisk "vikingebod"
- papirarbejdet ifm. tilmelding til markedet

Du sørger for:

- at deltage den dag/de dage markedet er åbent.

Synes du dette kunne være interessant, så send en mail til:
trbeck45@gmail.com - så vender vi tilbage til dig for nærmere aftale.

Bestyrelsen

Foto: PxHere

Jyllandsvandring og fællesskab!

Den 1.- 3. juni 2018 på Hærvejen fra Funder til Nørresnede

Det er en kort pilgrimsvandring, hvor du kan møde andre pilgrimme!

Flere informationer finder du på www.santiagopilgrimme.dk

Tilmelding og evt. spørgsmål til Grethe Dyrby

grethedyrby@gmail.com

Godt udstyr til din næste pilgrimstur

PATAGONIA
Torrentshell Jacket
Vægt: 345 g.
PRIS 999,-

OSPREY
Eja/Exos 38
Ny 2018 model.
Vægt: 1130 g.
PRIS 1.299,-

BLACK DIAMOND
Distance Carbon FLZ Vægt: 180 g. pr. stav.
SÆTPRIS 1.299,-

MEINDL
Ohio 2 støvle
Letvægtsstøvle i fuld læder.
PRIS 1.599,-

GULFFOSS
Down Summer
Lækker dun sovepose. 480 g.
PRIS 999,-

LIFESYSTEMS
Bed Bug Sheet
Imprægneret lagen mod småkryb. 100 g.
PRIS 179,-

BRIDGEDALE
Merino Sock Liner
Lækker liner sok med merinould.
PRIS 99,-

SEA TO SUMMIT
Aeros Pillow
Ultralet og kompakt hovedpude.
PRIS 249,-

EAGLE CREEK
Specter Quick Trip Toilettaske i lette materialer.
PRIS 209,-

SOM MEDLEM AF PILGRIMSFORENINGEN FÅR DU 15% i RABAT PÅ WWW.BJERGKAEDEN.DK

Oplys dit medlemsnummer, når du handler i butikken i Køge eller brug rabatkode "pilgrim" når du handler i vores netbutik.
Rabatten gælder ikke på i forvejen nedsatte varer og elektronik.

BJERGKAEDEN

Vestergade 34A • 4600 Køge • T: 56652345
M: info@bjergkaeden.dk • www.bjergkaeden.dk